Poštni urad 9021 Celovec — Verlagspostamt 9021 Klagenfurt Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Posamezni izvod 1.50 šil., mesečna naročnina 5 šilingov P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXVIII. Celovec, petek, 5. oktober 1973 Štev. 40 (1628)

Legitimne pravice

V ponedeljek sta imela avstrijski zunanji minister dr. Kirchschläger in podpredsednik zveznega izvršnega sveta ter sekretar za zunanje zadeve SFR Jugoslavije Minič v New Yorku daljši pogovor, ki je bil po izjavi ministra Kirchschlägerja „konstruktiven". Obe strani sta ugotovili, da so odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo trenutno „dobri", pač pa so tudi še ne rešena vprašanja, med katera sodi, kakor je dejal minister Kirchschläger, izpolnitev državne pogodbe. Tudi tozadevno obstaja skupno stališče, da je iskanje rešitev za izpolnitev državne pogodbe interna zadeva Avstrije, medtem ko ima na drugi strani Jugoslavija na podlagi dejstva, da je pristopila k državni pogodbi, „legitimen interes na izpolnitvi posameznih določil državne pogodbe". Posamezne probleme sta ministra „pozitivno obravnavala", ni pa prišlo do konkretnih dogovorov. Kontakt med zunanjima ministroma bo ostal zagotovljen tudi v bodoče, je dejal dr. Kirchschläger, ki je še posebej naglasil, da se bodo nadaljevali tudi kontakti z manjšinami v Avstriji.

Toliko poročilo tukajšnjega tiska o izjavi, ki jo je avstrijski zunanji minister dr. Kirchschläger podal po razgovoru z jugoslovanskim zunanjim ministrom Miničem.

Izjava je vsekakor zanimiva v več pogledih ter potrjuje pravilnost stališč, ki smo jih koroški Slovenci v teh vprašanjih že vedno zastopali:

- *da med nerešena vprašanja med Avstrijo in Jugoslavijo sodi tudi izpolnitev obveznosti, ki jih Avstrija nalaga državna pogodba in še posebej njen 7. člen;*
- *da ima Jugoslavija kot sopodpisnica državne pogodbe legitimno pravico, skrbeti in se zavzemati za to, da bo Avstrija te svoje obveznosti res tudi izpolnila;*
- *da je manjšina subjekt svojih teženj in je zato rešitve manjšinskih vprašanj treba iskati v sodelovanju in sporazumno s prizadeto manjšino.*

Kakor že rečeno, je minister Kirchschläger ta stališča s svojo izjavo v celoti potrdil. Razumljivo je, da Avstriji nihče drugi ne more odvzeti njenih dolžnosti in namesto nje iskati rešitve za izpolnitev obveznosti, ki jih je prevzela z državno pogodbo. To se ujema tudi z doslednim stališčem Jugoslavije, ki pa je hkrati vedno zelo jasno in odločno poudarjala, da bo v smislu svoje legitimne pravice kot sopodpisnica državne pogodbe zastopala in priznala le take rešitve, do katerih bo prišlo v sporazumu s prizadeto manjšino.

V tem smislu je reševanje manjšinskega problema nedvomno „interna" zadeva in dolžnost Avstrije. To pa nikakor ne pomeni, da je reševanje možno na podlagi samovoljnih enostranskih interpretacij, kajti sodba o tem, kdaj bo rešitev zadovoljiva in s tem obveznost izpolnjena, ostane namreč slej ko prej prepuščena mednarodnemu forumu podpisnic državne pogodbe, še posebej pa prizadeti manjšini, ki mora kot subjekt imeti pri reševanju možnost enakopravnega sodelovanja in soodločanja, ne pa kot objekt le sprejemati oktroirane „rešitve", kot se je to dogajalo pri vseh dosedanjih poskusih reševanja določil člena 7 državne pogodbe.

Izjavo ministra Kirchschlägerja koroški Slovenci pozdravljamo v pričakovanju, da bo v njej poudarjeno priznavanje legitimne pravice Jugoslavije in prizadete manjšine pri nadaljnjem obravnavanju manjšinskih vprašanj našlo tudi praktično spoštovanje. Potem smo namreč prepričani, da bo ob obojestranski iskreni pripravljenosti in dobri volji v konstruktivnem sodelovanju uspelo doseči rešitve, ki bodo sprejemljive za vse prizadete. Ravno zato pa ne moremo razumeti tistih, ki so — kakor na primer ORF in KTZ — tudi jasno izjavo ministra Kirchschlägerja manipulativno prefunkcionirali v tendenciozno enostransko interpretacijo. S polovičnimi resnicami, z zavestnimi lažmi in neodgovornimi potvorbami pač ni mogoče prispevati k znosni in pravični ureditvi manjšinske problematike.

PODPREDSEDNIK SFRJ RIBIČIČ:

Pred Združene narode če Avstrija ne bo spoštovala svojih mednarodnih obveznosti

„Jugoslavija ne postavlja nobenih nemogočih zahtev, želi samo, da se spoštujejo prevzete mednarodne obveznosti in da se Slovencem v zamejstvu ustvarijo pogoji za svobodno izražanje narodnostne zavesti in čustev. Če se to ne bo zgodilo, bomo morali dvigniti svoj glas ‚proti mraku in zlu v tem delu Evrope', bomo morali zastaviti svoj prestiž in ugled pri Združenih narodih za varstvo temeljnih človekovih in narodnostnih pravic."

Tako je poudaril podpredsednik SFR Jugoslavije in predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, ko je v sredo zvečer govoril na seji splošnega zbora skupščine SR Slovenije, posvečeni 30-letnici Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju.

Govornik je spomnil na zgodovinski pomen Zbora odposlancev slovenskega naroda, ki je pred tremi desetletji kot prvi slovenski parlament, rojen v krvi in ustvarjen z velikimi žrtvami v najbolj usodnih dneh, ko je šlo za biti ali ne biti majhnega naroda, ki so ga v srcu Evrope fašistični osvajalci pred licem vsega človeštva obsodili na smrt in uničenje, položil temelje, da je slovenski narod lahko stopil v krog suverenih narodov. Takrat so Slovenci kot suveren narod in na temelju svoje državnosti prispevali tudi k zgodovinskemu drugemu zasedanju AVNOJ, ko je nastala v skupnem boju bratska skupnost enakopravnih narodov in narodnosti in enotna socialistična skupnost delovnih ljudi, ki skupaj varujejo pridobitve osvobodilnega boja, suverenosti in svoboden razvoj vseh narodov, ki se skupaj borijo za mednarodno priznanje in varnost neodvisne Jugoslavije.

V svojem govoru je podpredsednik Ribičič poudaril, da **je imel kočevski zbor tudi pomembno mednarodno dimenzijo, da njegovi sklepi daljnosežno urejajo zelo važno vprašanje graditve novih odnosov s sosednimi deželami in narodi, odnosov med matičnimi narodi in tistim delom naroda, ki jim je meja presekala priroden tok povezovanja.**

V času — je naglasil podpredsednik Ribičič — **ko proslavljamo obletnico izredno pomembnega mejnika v graditvi državnosti, svobode in neodvisnosti slovenskega naroda, pa ne moremo mimo dejstva, da se še vedno ob naših mejah s časa na čas odigravajo dogodki, ki vse preveč spominjajo na delovanje starih, preživelih in poraženih sil, ki so v preteklosti poskušale kratiti slovenskemu narodu ali pa njegovim sestavnim delom osnovne ljudske pravice. Prav na današnji dan zopet razvijajo svoje prapore nedaleč od naših meja oddelki raznih proslulih organizacij kot Heimatdienst, izživljajočih se ob proslavah dvomljivih dogodkov izpred trideset in celo petdeset in več let.**

„Slovenski narod ter vse jugoslovanske ljudi moramo opozoriti na takšne recidive, ki pač ne morejo prikriti svoj antislovenski in antijugoslovanski karakter. Prav tako pa smo tudi dolžni avstrijskemu demokratičnemu javnemu mnenju povedati, da v letu 1973, ki je leto aktivnosti za evropsko sožitje in aktivno sodelovanje, takšne proslave ne izkazujejo duha našega časa, škodujejo pa graditvi dobrih sosedskih in enakopravnih odnosov, stabilnosti in medsebojnemu zaupanju."

Nekateri se nočejo sprijazniti z velikimi spremembami, ki so nastale na jugu Evrope in v Jugoslaviji, je dejal Ribičič. Toda Jugoslavija ni več stari Balkan, to ni več družbeno manjvreden, gospodarsko nerazvit, politično neugleden, notranje razbit in neenoten prostor. Od Kočevskega zbora dalje nismo več drobiž za urejanje medsebojnih računov imperialističnih velikanov, pač pa nosilci naprednih idej v tem delu Evrope. Uresničila se je tudi napoved kočevskih odposlancev, da bo Jugoslavija po zmagi nad fašizmom pri urejanju svojih problemov, svojih meja in odnosov s sosedi sedela za zeleno mizo skupaj z zavezniki kot enakopraven partner, kot zaveznik in zmagovalec v tem boju. V tridesetih letih, to pa je najdaljše razdobje, ki so ga naši narodi preživeli v miru, smo zgradili moderno in ugledno državno in gospodarsko skupnost svobodnih narodov, ki ima danes pomebno mesto in tehtno besedo ne samo glede svojih problemov, pač pa tudi glede problemov, ki tiščijo sodobni svet.

„LE VKUP,
LE VKUP,
UBOGA GMAJNA . . ."

Koroški Slovenci

bomo dne 14. oktobra 1973 ob 14. uri v Globasnici proslavili 400- in 500-letnico

KMEČKIH PUNTOV NA KOROŠKEM

Na sporedu bodo:

- **GODBA NA PIHALA**
- **SLAVNOSTNA GOVORA**
- **RECITACIJE**
- **NASTOP PEVSKIH ZBOROV**
- **DRUŽABNO SREČANJE**

K obilni udeležbi vabita

NARODNI SVET KOROŠKIH SLOVENCEV

ZVEZA SLOVENSKIH ORGANIZACIJ NA KOROŠKEM

Tudi do koroških Slovencev ima Koroška obveznosti

Pred začetkom jesenske politične sezone je imel klub socialističnih poslancev Koroške v Beljaških Toplicah svoj tradicionalni posvet, na katerem so razpravljali o delovnem programu za prihodnja leta. Na sestanku, ki je potekal „v znamenju nove usmeritve koroške SPÖ" je bilo med drugim govora tudi o manjšinskem vprašanju, ki pa po izjavi, ki jo je novi predsednik Wagner podal na zaključni tiskovni konferenci, ni igralo „dominantne vloge".

Kljub temu pa se je morda ravno v tem vprašanju še najbolj pokazalo, da se v koroški SPÖ res nakazuje neka „nova usmeritev". Sicer pozitivno zagotovilo, da je koroška SPÖ pripravljena sodelovati pri vsaki pozitivni rešitvi manjšinskega problema, je predsednik Wagner namreč takoj spet precej razvrednotil, ko je s poudarkom opozarjal na izključno pristojnost parlamenta in zvezne vlade. Še bolj je to zagotovilo omilil, ko je dejal, da bo SPÖ v pogovorih z ostalimi strankami skušala doseči „sporazumno stališče" glede jezikovnega ugotavljanja na Koroškem; ker sta se ÖVP in FPÖ že izrekli za tako ugotavljanje, je torej v naprej znano, kakšno „sporazumno stališče" bo mogoče doseči. Povsem pa je omenjenemu zagotovilu vzel vrednost, ko je menil, da so socialistična prizadevanja za rešitev manjšinskega problema propadla in da se naj kar druge stranke zdaj „močneje angažirajo" v tem vprašanju.

Mislimo, da se vodilna stranka v deželi ne more tako enostavno odkrižati dolžnosti in odgovornosti, ki jo nosi tudi v tem vprašanju. Prav tako pa ni mogoče krivde za dosedanji neuspeh kratkomalo prevaliti na druge, v konkretnem primeru ponesrečenega zakona o dvojezičnih napisih predvsem ne na manjšino. Nismo krivi Slovenci, ki smo zakon kljub vsem njegovim pomanjkljivostim pozdravili kot začetek reševanja tega vprašanja. Krivi so tisti, ki so preprečili celo tako minimalno izpolnitev tozadevnega določila državne pogodbe; sokriva pa je tudi SPÖ, ki je z vlado vred kapitularila pred nemškonacionalističnimi silami.

Koroški Slovenci pa se tudi ne moremo strinjati z nekaterimi ugotovitvami, ki jih vsebuje socialistični „Poziv Koroški". Kaj so na primer „tujki", ki niso zrasli v „deželni kulturi"? Mar Slovenci, ki se priznavajo k svoji kulturi in narodnosti? Kaj je omenjena „deželna kultura"? Mar razna landsmannschaftovska in podobna udejstvovanja, ki so prepojena z duhom skrajnega provincializma in le prečestokrat služijo gojitvi šovinizma? Kaj je koroška „posebnost in svojstvenost"? Mar rjavi koroški „gvanti", dvomljivi koroški „patriotizem" in tolikokrat zlorabljena „domovinska zvestoba", ki so pogosto le rekviziti in kulise, za katerimi se nemoteno razvijajo protislovensko sovraštvo ter nemškonacionalistična in neonacistična miselnost?

Pozivi so vsekakor premalo. Ostali bodo brez zaželjenega odziva, dokler bo po številu verjetno majhen, toda po vplivu gotovo pomemben del večinskega naroda že v samem obstoju Slovencev videl „izzivanje", v njihovi zahtevi po ustavno in mednarodnopravno zagotovljeni enakopravnosti pa „ekstremizem". Zato bodo besedam končno morala slediti dejanja — in sicer odločna in širokogrudna dejanja, porojena iz zavesti odgovornosti in obveznosti, ki jih ima dežela tudi do svojih slovenskih deželanov. Samo tako si bo Koroška in preko nje Avstrija lahko obvarovala ugled in priznanje v mednarodni javnosti!

Fašistički teror u Koruškoj

Dinamit na spomenik u Robežu

Kad je počela Hitlerova strahovlada za vrime boja pomoču koruških nacistov iseljavanjem Koruških Slovencev iz njihove domovine i šaljenjem u koncentracione logore, da bi se zatim naselilo onde nimško stanovničtvo, izazvalo je to postupanje med Slovenci suprotivljenje. Mnogi od njih išli su med partizane, da se boru protiv fašizma i za svoju domovinu.

Na onom mjestu, na kom je došlo do prve bitke med slovenskimi partizani i Hitlerovih četov postavljen je 2. septembra o. lj. spomenik, ki je posvečen tomu dogajaju. Ov spomenik dignuli su fašistički zločinci u noči od 15. na 16. septembra o. lj. dinamitom u zrak. Vlasti za sigurnost su vrijeda našle zločince, ali su odmah i kanile javnosti zamazati oči s tim, da je ta zločin samo „bsoffene Gschicht" i da nima nikakove političke pozadine. Da nitko nij u ta „bsofefne Gschicht" od prvoga momenta vjerovao, se od sebe razumi. Ali od koruških vlasti za javnu sigurnost je austrijska i svitska javnost več gorjega naučna ako se spomenemo na rušenje seoskih tablic . . .

Svaki poznavalac austrijskih političkih prilik zna, da u našoj zemlji fašistički duh još uvijek pod površinom drimlje. Od časa do časa se pak pojavi i si išče svoje aldove. Židovov več nima, te je poslao u Auschwitzu kroz dimnjak . . . Danas moraju Židove u Koroškoj nadomjestiti Slovenci, na drugi mjesta „Gastarbeiteri" itd.

Novine Koruških Slovencev bavu se vrlo opširno tim zločinom. One mislu, da glavni krivci nisu oni, ki su izvršili ta atentat, nego oni, ki su ga duševno pripravljali i protiv Slovencev kroz ljeta huskali, kako su to na pr. neke stranačkne novine i „Heimatdienst". Ovi drugi su se i popaščili s izjavom, da osudjuju to zločin, komu su sime oni posijali i gajili. U toj zvezi je zanimljivo napomenuti, da su novine „Volkszeitung" 15. sept., dakle dan pred atentatom, pisale o razbijanju toga spomenika in za to krivicu rivale na Koruške Slovence.

Velika ogorčenost vlada med Koruškimi Slovenci zbog toga atentata. Oni su protiv toga i kod Savezne vlade i kod Zemaljske vlade najoštrije protestirali i upozorili na on zločinački duh, ki se širi u neki novina, ke stoju vrlo blizu nacističkim krugom. Oni nadalje potribuju, da ta spomenik postavi vlada na istom mjestu i u istom obliku.

Da to fašističko rovarenje ne uznemiruje samo Koruške Slovence nego i mnoge Austrijance nimškoga materinskoga jezika kaže činjenica, da je Austrijanska studentska unija, največa politička organizacija austrijskih studentov, proglasila atentat posljedicom „dugoljetne desnoradikalne djelatnosti u Koruškoj" in potribovala, da se prepovi „Heimatdienst". Kako se nadalje čuje, združile su se samo u Koruškoj brojne neslovenske organizacije, da se založu za ispunjenje člana 7 Državnoga ugovora i da demaskiraju demagogiju fašističkih krugov u Koruškoj.

Hrvatske Novine
(Železno/Eisenstadt, 28. 9. 73)

MEDNARODNA ZAHTEVA:

Zaustavite zločinsko početje

Protestom zaradi zločinskega atentata na partizanski spomenik na Robežu se je — kakor smo kratko poročali že v zadnji številki — pridružila tudi Mednarodna federacija borcev odpora (FIR). Sekretariat omenjene federacije, ki ima svoj sedež na Dunaju, je spričo atentata objavil naslednjo izjavo:

Mednarodna federacija odpora — FIR, ki združuje milijone nekdanjih borcev odpora in žrtev fašizma 21 evropskih dežel, je zvedela za zločinsko razstrelitev spomenika v Robežu na Koroškem in ta zločin obsodila z gnusom in odporom.

Ni dvoma, da je ta kriminalni atentat posledica tiste politične klime, ki prav na Koroškem odpira stare nemško-nacionalne težnje, mržnjo in nestrpnost. Zato so tam ugodna tla za desničarsko ekstremistično in neonacistično združevanje.

Pričakujemo, da bodo pristojne oblasti ukrenile vse, da bodo zaustavile ta zločinska početja, katerih žrtev so že ponovno bili spomeniki in grobišča partizanov ter borcev za svobodo.

Toleriranje fašističnih akcij

omogoča razcvet sil, ki bi hotele preprečiti svobodni razvoj človeštva

V zvezi z zadnjo zločinsko akcijo fašističnih sil na Koroškem je predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije poslalo deželnemu vodstvu Avstrijske zveze sindikatov za Koroško v Celovcu pismo naslednje vsebine:

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je v zadnjih dneh prejelo množico protestnih pisem naših delovnih ljudi, v katerih ogorčeno protestirajo zoper zadnjo zločinsko akcijo fašističnih sil na Koroškem. Zoper sile, ki ne želijo le izbrisati slovenskega življa, temveč želijo tudi obračunati z demokratičnimi svoboščinami v vaši državi in skaliti odnose s socialistično samoupravno Jugoslavijo.

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, opirajoč se na ogorčenje in zaskrbljenost naših delovnih ljudi, vnovič poziva avstrijske in še posebej koroške sindikate, naj ne ostanejo brezbrižni ob takih pojavih, ki so postali na Koroškem v zadnjem času skorajda vsakdanjost.

Ob opisanih dogodkih nismo zaskrbljeni le nad usodo Slovencev, ki živijo na Koroškem, temveč smo globoko zaskrbljeni tudi nad usodo vseh naprednih in demokratičnih sil v vaši deželi, saj se dobro zavedamo — in prepričani smo, da enako mislite tudi vi — da vsakršno toleriranje fašističnih in nacionalističnih akcij omogoča razcvet tistih sil, ki želijo storiti vse, da bi lahko preprečile svoboden in human razvoj človeštva.

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije poziva koroške sindikate in koroško delavstvo, naj storijo vse, kar je v njihovi moči, da bi preprečili ponovne take akcije, ki so navsezadnje uperjene tudi zoper svobodno življenje avstrijskega delovnega človeka.

Zločinski atentat na partizanski spomenik na Robežu ter sploh neovirano delovanje nacionalističnih in neonacističnih elementov na Koroškem odločno obsojajo tudi v ostalih jugoslovanskih republikah. Tako je na primer predsednik izvršnega sveta Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo Ilija Vakić v tej zvezi izrazil ogorčenje delovnih ljudi Kosova in protest zaradi zločinske razstrelitve spomenika koroškim partizanom. **„Rušenje spomenika, ki je izzvalo odpor naše javnosti,"** je naglasil predsednik Vakič, **„je ena v vrsti premišljenih akcij reakcionarnih sil, ki so usmerjene proti slovenskemu življu na Koroškem ter proti dobrim sosedski in prijateljskim odnosom med Avstrijo in Jugoslavijo."**

Posebno širok val protestov pa je najnovejše dogajanje na Koroškem izzvalo v Sloveniji, kjer v množičnih organizacijah, v delovnih kolektivih in v šolah še naprej odločno obsojajo zločin na Robežu ter od pristojnih avstrijskih oblasti zahtevajo učinkovite ukrepe zoper oživljanje neonacistične miselnosti in dejavnosti na Koroškem.

„Ali bo zletel v zrak?"

Pod tem geslom je koroški desničarski tisk razvnemal napeto koroško ozračje od dne, ko so koroški Slovenci, z njimi pa tudi matični narod v Sloveniji in jugoslovanska javnost kot celota obsodili postavitev izzivalnega, protislovenskega in protijugoslovanskega spomenika pri mostu čez reko Krko na cesti Velikovec—Celovec.

Tak naslov je uporabilo glasilo ljudske stranke na Koroškem, Volkszeitung, 2. septembra. Objavlja ga 15. septembra, torej dva dni pred zločinom na Robežu pri Apačah, glasilo koroških „svobodnjakov" Kärntner Nachrichten, ki med drugim dobesedno piše: „Čim bolj se približuje 6. oktober, ko bo posvečen spomenik brambovcev ob mostu čez Krko pri Celovcu, tem močneje je opaziti nastop notranjih in inozemskih skrajnežev. Z ogorčenjem beležimo povrh vsega gonjo proti ureditvi spomenika brambovcev, ki so jo pričeli v Avstriji sovražni slovenski šovinisti; groze celo z razstrelitvijo spomenika. Ta gonja je toliko značilnejša, ker so nedavno uredili kakih 50 iz Jugoslavije uvoženih partizanskih spomenikov."

ZNANI SLOG IN BESEDNJAK

Slog in besednjak takega pisanja nas stoodstotno spominja na letake s podobnimi trditvami, ki jih občasno izdaja kot nekakšne majhne „spomenice" vsem „domovini zvestim Koroščem" vodstvo Kärntner Heimatdiensta oziroma nekatere vanjo vključene organizacije.

„Spomenik brambovcev bo spominjal — v nasprotju z zgoraj omenjenim," kot piše dalje Nachrichten — „na žrtve, ki so jih doprinesli v obrambnem boju za ohranitev enotnosti naše dežele". Bil naj bi „simbol neizpodbitne volje Koroščev, da ohranijo domovino tudi v prihodnje nedeljivo."

V času, ko skušajo dati velikonemške, šovinistične sile prizadevanjem koroških Slovencev po uveljavitvi tiktih manjšinskih pravic, ki so zapisane v državni pogodbi in ki so za Avstrijo na eni strani mednarodna obveznost, na drugi strani pa tudi sestavni del ustavnopravne podlage, ki jamči njeno neodvisnost, videz šovinistične skrajnosti in protidržavnega separatizma, so tri, na veliko presenečenje avstrijske javnosti zelo hitro indentificirane osebe vrgle v zrak pred kratkim odkriti spomenik padlim partizanom pri Apačah.

In glej nov koroški „čudež". Noben časnik, najmanj pa seveda Volkszeitung in Kärntner Nachrichten, ni zapisal v naslovih, da niso „slovenski šovinisti" ali kdo iz vrst „slovenskih skrajnežev" vrgli spomenik ob Krki v zrak, pač pa partizanskega v Apačah osebe, ki jih sicer skušajo — po prvih izjavah varnostnih organov sodeč — prikazati kot tri, najbrže pijane posameznike, ki so ravnali „po svojem prepričanju in nazorih".

Kako bi tudi bilo drugače, ko pa so se vse stranke ogradile pred „nasilnimi metodami", celo „nadstrankarski" Kärntner Heimatdienst, podobno kot so si lani jeseni javno oprali roke pred razgrajajočimi tolpami, ki so snemale dvojezične krajevne napise in seveda tudi ravnale pri tem iz „osebnega protesta", iz „koroške-ga rodljubja", iz „občutka enotnosti", itd., nikakor pa ne po navodilih in z denarjem določenih garnitur v ozadju, ki so seveda tako policiji kot javnosti znane.

Nihče noče javno odkriti in priznati dejanskega duha, ki vlada na Koroškem in ki je resnični netilec sovraštva med manjšinskim in večinskim narodom. Kako naj potem še zahtevamo, naj legla in netilce takega stanja odstranijo kot čir z operacijskim posegom, četudi bi morala to storiti neodvisna, demokratična in nevtralna Avstrija že v duhu določil državne pogodbe, pa tudi v duhu panevropstva, ki ga razglaša uradno in neuradno.

Velikonemški in pronacistični krogi načrtno vcepljajo v javnosti določene nazore, pri čemer poudarjajo določene teze, dejstva pa namerno, lahko bi celo dejali s posebno vnemo.

TRI „TEZE"

Prva je teza o nedeljivi Koroški kot delu Avstrije, pri čemer je očitno poudarek na nemški Koroški, kar uradno sicer zanikajo, zato pa ustrezno poudarjajo v letakih in okrožnicah velikonemške organizacije. V to kategorijo vnašajo tezo o dveh „jugoslovanskih zasedbah" dela Koroške. Zgodovinsko očitno je, da je Avstrija po prvi svetovni vojni kot monarhija razpadla in so se na njenem nekdanjem ozemlju formirale nove samostojne države. V drugi svetovni vojni je jugoslovansko-avstrijske meje nasilno, z vdorom, odpravil nacistični režim, ki ga je Avstrija, kot kažejo podatki plebiscita l. 1939, skoraj soglasno podprla in mu več kot zvesto služila.

V obeh primerih so na koroška tla prišli vojaki z juga kot zavezniška vojska, kot zmagovita vojska, ne pa kot vojska, ki bi karkoli nasilno zasedla. Nekdo ves čas namerno zamenjuje posledice z vzroki.

V takem namernem pačenju dejstev seveda potiskajo jugoslovanske zahteve po prvi in drugi svetovni vojni po pravični rešitvi obmejnega problema zaradi koroških Slovencev povsem v ospredje, čeprav so v prvem primeru zadevo skušali mednarodno rešiti s plebiscitom, po drugi svetovni vojni pa s pogajanji o avstrijski državni pogodbi.

Avstriji je znano, da je nova Jugoslavija priznala meje na Karavankah, četudi nerada, vendar

(Dalje na 8 strani)

PO ŠIROKEM SVETU

BEOGRAD. — Kot gost predsednika zveznega izvršnega sveta Džemala Bijedića je bil na enotedenskem obisku v Jugoslaviji predsednik sovjetske vlade Aleksej Kosigin, katerega je ob tej priložnosti sprejel tudi predsednik SFRJ Josip Broz Tito. Pri jugoslovansko-sovjetskih pogovorih so ugotovili, da se sodelovanje med obema državama razvija ter so se dogovorili o nadaljnjem poglabljanju tega sodelovanja. Izražena je bila odločnost obeh strani, „da z obnovljenim prizadevanjem krepita odnose v duhu prijateljstva, medsebojnega razumevanja in zaupanja, upoštevajoč obstoječe posebnosti v notranjem razvoju in mednarodnem položaju obeh socialističnih držav". Pri oceni mednarodnih problemov so poudarili zlasti potrebo po nadaljnjih prizadevanjih za zagotovitev miru in mednarodne varnosti, pri čemer to ne more biti monopol velikih držav. Obsodili so udar fašističnih sil v Čilu, pozitivno ocenili nedavno konferenco neuvrščenih držav, se zavzeli za krepitev vloge OZN in za nadaljnja prizadevanja za razorožitev. Predsednik Kosigin je predsednika Bijedića povabil na obisk v Sovjetsko zvezo.

PEKING. — Z veličastnim banketom, na katerem je bilo 1500 povabljencev, se je v Pekingu začela proslava 24-letnice razglasitve Ljudske republike Kitajske. Že tretje leto so te proslave brez tradicionalne parade, pač pa se praznovanje odvija po mestnih parkih, trgih in dvoranah, kjer igrajo odlomke revolucionarnih oper in baletov ter drugih revolucionarnih gledaliških del.

LONDON. — Podržavljenje največjih industrijskih in gospodarskih objektov v Britaniji je ena glavnih tem manifesta, ki so ga sprejeli na letni konferenci britanskih laburistov v Blackpoolu. V otvoritvenem govoru se je William Simpson med drugim zavzel tudi za tesnejše stike med Britanijo in Sovjetsko zvezo ter drugimi vzhodnoevropskimi državami. Z letno konferenco so britanski laburisti uradno začeli tudi predvolilno kampanjo.

NEW YORK. — Ameriška revija „Newsweek" je objavila vest, da je vojaška hunta v Čilu v prvih štirnajstih dneh po prevzemu oblasti umorila 2800 ljudi. Samo v glavnem mestu pobijejo na dan tudi po 200 oseb. Tozadevne podatke, ki močno obtožujejo sedanji režim v Čilu, je podpisnik omenjenega lista zbral iz uradne evidence mrtvašnic. Zasledovanje in pobijanje ljudi, zlasti voditeljev in pripadnikov naprednih organizacij in sindikatov, pa se še nadaljuje. Oblasti razpisujejo visoke nagrade, tudi do vrednosti pol milijona eskudov, da bi dobila v svojo pest čim več oseb, ki so podpirale demokratični režim ubitega predsednika Allendeja.

BUJE. — Pod pokroviteljstvom predsednika republike Tita je bila v Bujah osrednja proslava 30-letnice združitve Istre, Slovenskega primorja, Reke, Cresa, Lošinja, Zadra in Lastova z Jugoslavijo. Govorniki so v hrvaščini, slovenščini in italijanščini naglasili pomen zgodovinskega dogodka pred 30 leti, ko so takratni forumi narodnoosvobodilnega gibanja jugoslovanskih narodov izpovedali ljudsko voljo, da bodo ti kraji živeli v okviru nove Jugoslavije. Predvsem pa je bilo poudarjeno tudi sožitje treh narodnosti — Hrvatov, Slovencev in Italijanov, ki predstavljajo eno voljo in enotno srce.

BONN. — Vodja zahodnonemške krščansko-socialne unije Franz Josef Strauss se je na kongresu svoje stranke izrekel proti temu, da bi Zahodna Nemčija ratificirala sporazum o neuporabi atomskega orožja. Menil je, da bi tak sporazum onemogočil zahodnoevropski zvezi in s tem tudi Zahodni Nemčiji, da bi v prihodnosti imela atomsko orožje. Minister za znanost in raziskave Ehmke je Straussovo izjavo ostro obsodil kot nevarno „igro z atomskimi bombami".

SYDNEY. — V Sydneyu so odprli novo opero, ki velja za enega najbolj ambicioznih arhitektonskih objektov v Avstraliji. Nad pristaniščem se dviga 67 metrov visoko poslopje, ki so ga gradili 13 let, gradbeni stroški pa so trinajstkrat presegli prvotni proračun in dosegli milijardo avstralskih dolarjev. Na zunaj je poslopje izredno razkošno in lepo, toda notranja ureditev je takšna, da ne zadovoljuje niti najosnovnejših potreb sodobnega gledališča.

LONDON. — Anketa je pokazala, da je 39 % Britancev za to, da se odpravi monarhija; 35 % bi „žrtvovalo" pot petih milj, samo da bi videli kraljico Elizabeto, „celo če bi vnaprej vedeli, da je ne bodo dobro videli"; 70 % noče prostovoljno prispevati denarja za poročno darilo kraljične hčerke princese Anne.

Alpska regija - dejavnik zbliževanja?

V zadnjih letih je opaziti vse bolj intenzivno sodelovanje vlad in drugih forumov obmejnih pokrajin večine evropskih držav na številnih področjih, kot so na primer promet, varstvo okolja, regionalno prostorsko načrtovanje, kultura itd. Ob tem sodelovanju, ki ga narekujejo predvsem današnji gospodarski interesi v širšem smislu, postaja vloga obmejnih pokrajin vedno pomembnejša ne glede na to, ali so obmejne pokrajine avtonomne politične in upravne enote ali ne.

Predvsem na področju regionalnega prostorskega načrtovanja so nastale v zadnjem desetletju številne stalne konference, komisije in delovni odbori med vladami obmejnih dežel in pokrajin v Zvezni republiki Nemčiji, Nizozemski, Belgiji, Luksemburgu, Franciji, Švici, Italiji in Avstriji. Posebej bi tu omenil le tako imenovano „Regio Basiliensis", ki zajema širše območje okrog mesta Basel (Švica) in sega v obmejni prostor Francije in Zvezne republike Nemčije; „Bodensee"-konferenco za sodelovanje med Avstrijo, Švico in Zvezno republiko Nemčijo na regionalni in komunalna ravni, ter „Delovni krožek predsednikov vlad alpskih dežel" pod predsedstvom deželnega glavarja Tirolske. V okvir medregionalnega sodelovanja pa razumljivo spada tudi sodelovanje med Koroško in Štajersko ter SR Slovenijo in Furlanijo Julijsko krajino.

Na številnih kongresih in simpozijih obravnavajo znanstveniki in politiki vprašanja tako imenovanega „regionalizma" — pomena in vloge regij v evropskem in predvsem v alpskem prostoru. Pri tem se je doslej utrdila misel, da so cilji evropskega regionalizma naslednji: gospodarsko — doseči ekonomsko ravnotežje, politično — demokratizacija (tudi ojačenje dežel napram centralnim vladam!) in kulturno — ohranitev pestrosti evropskih kultur.

Da pomeni ohranitev pestrosti evropskih kultur seveda tudi ohranitev jezikov in drugih kulturnih posebnosti narodnostnih skupnosti-manjšin, je jasno. Sploh se mi zdi, da ni mogoče govoriti o nekem prostoru, na primer o alpskem, ne da bi vključili v tak pogovor predstavnike celotnega prebivalstva tega prostora kot subjekte, enakopravne partnerje, ne glede na njihovo nacionalnost in družbenopolitično ureditev držav, katerih ozemlje zajema alpski prostor. Ob takem pojmovanju morajo biti tudi narodnostne skupnosti-manjšine soustvarjajoč in soodločujoč dejavnik pri vseh študijah in ukrepih alpske regije.

Ob simpoziju „Delovne skupnosti za znanost in politiko" v Innsbrucku leta 1971 (sodelovali so predstavniki iz petih držav) in ob ustanavljanju društva „Študijska skupnost alpska regija — euregio alpina" (ustanovni občni zbor je bil dne 22. 9. 1973 v Innsbrucku) se je jasno izkazalo, da je nujno sprejeti načelo o enakopravnem vključevanju vsega prebivalstva v načrte in ukrepe alpske regije, da pa so še zelo močne sile, ki se uresničenju tega načela zoperstavljajo iz pozicij zaprtosti nacionalnodržavnega mišljenja ali iz hegemonizma neke dozdevne „višje kulture".

Da se ob vseh prizadevanjih v smeri regionalizacije alpskega prostora prisotna tudi vprašanja narodnostne politike in manjšinskega prava, dokazuje med drugim tudi dejstvo, da sta se ustanovnega občnega zbora omenjenega društva me ddrugimi udeležila tudi znana strokovnjaka manjšinskega prava profesorja dr. Theodor Veiter in dr. Felix Ermacora in da je bil k sodelovanju v društvu povabljen tudi predstavnik korških Slovencev. Koroška deželna vlada se vabilu ni odzvala.

p. a.

Podlo hujskanje

V noči od ponedeljka na torek so aktivisti tako imenovanega „demokratičnega odbora za južno Koroško" v nekaterih krajih Podjune z letaki in napisi opozorili na neizpolnjeni člen 7 državne pogodbe.

ÖVP-jevska Volkszeitung je temu posvetila posebno gloso, ki spet enkrat povsem jasno pokaže, čigavega duha so ljudje okoli tega lista. Postavljati opozorila na neizpolnjene mednarodne obveznosti Avstrije na isto stopnjo s svoječasnimi mazaškimi akcijami ilegalnih nacistov pred nemško zasedbo Avstrije, je — da se milo izrazimo — višek podlosti.

Misel, da bi bila opozorila na člen 7 brezpredmetna, čim bi ga Avstrija izpolnila, se v tako bolnih možganih seveda ne more poroditi.

DANES V CELOVŠKEM DOMU GLASBE:

Večer jugoslovanske folklore

Kot gost Avstrijsko-jugoslovanskega društva na Koroškem se bo danes ob 19.30 uri v veliki dvorani celovškega Doma glasbe predstavila folklorna skupina „Sava" iz Kranja, ki jo sestavljajo plesna skupina, vokalni oktet, inštrumentalni ansambel ter orkester tamburic iz Reteč pri Škofji Loki.

V bogatem sporedu bodo gostje iz Gorenjske predstavili pesmi in plese jugoslovanskih narodov. Plesna skupina bo za začetek izvajala splet belokranjskih plesov, katerim bodo sledili plesi iz Baranje na Hrvatskem in za zaključek prvega dela večera staro bosansko kolo iz Glamoča; v drugem delu svojega nastopa pa bo plesna skupina predstavila najprej stare plese iz Rezije, nato pa še gorenjske svatbene in delovne plese. Med posameznimi nastopi plesne skupine bo moški oktet zapel vrsto pesmi znanih slovenskih avtorjev, kot so Jakob Aljaž, Jože Gregorc, Benjamin Ipavec, Emil Adamič, Rado Simoniti, Josip Kocjančič, Luka Kramolc in Vnko Vodopivec. Orkester tamburic, ki bo poleg inštrumentalnega ansambla spremljal nastope plesne skupine, pa se bo predstavil tudi samostojno ter izvajal Savske valove, Venček dalmatinskih narodnih in Veselo plesalko, v drugem delu sporeda pa še Tamburaško koračnico, valček „Kukavica" ter polko „Ana".

Že ta zgoščeni pregled sporeda kaže, da bo današnji večer v celovškem Domu glasbe res doživetje za vse ljubitelje jugoslovanske folklore.

V koroškem vzdušju

ugotavljanje manjšine ni izvedljivo

Po sestanku zastopnikov slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem s predstavniki vlade na Dunaju dne 28. junija 1973, na katerem je bil inštaliran kontaktni komite, je zvezni kancler dr. Kreisky novinarjem na vprašanje glede ugotavljanja manjšine izjavil, da ugotavljanje proti volji manjšine ni izvedljivo. Isto mnenje je dr. Kreisky izrazil decembra 1970 pri razgovoru z zastopniki koroških Slovencev. Meseca maja 1972 pa je v parlamentu povedal, da kak referendum o manjšinskem vprašanju nima smisla, ker prinese vsak tak referendum odločitev večine, takšna odločitev pa v koroškem manjšinskem vprašanju ne more biti smotrna.

To so bile konstruktivne izjave, ki jih je slovenska narodnostna skupnost na Koroškem vzela z zadovoljstvom na znanje. Pred dr. Kreiskym je že kancler dr. Klaus prišel do enakega spoznanja o nesmislu ugotavljanja manjšine in temu spoznanju so se takrat pridružili vsi merodajni politiki obeh velikih strank na državni in deželni ravni.

Dogodki lanske jeseni pa so vsemu svetu nazorno in brez vsake krinke predstavili stvarnost koroškega nemškega domovinskega nacionalizma v vsej njegovi patološki nestrpnosti do zunanjega priznanja manjšine v deželi, kar naj bi se dokumentiralo vsaj v nekaj dvojezičnih tablah in kažipotih. V pobesnelem pohodu po južnem Koroškem so nestrpneži uničili tistih nekaj dvojezičnih cestnih znamenj in s tem manifestirali zares koroško „evropsko" vzdušje, da so vsi stvarno misleči spoznali, da na Koroškem objektivno ugotavljanje manjšine ni izvedljivo.

Toda kaj se je zgodilo le nekaj mesecev pozneje, ko so krajevne slovenske liste pri občinskih volitvah meseca marca zaradi protislovenskega zadržanja krajevnih veljakov — pa ne samo teh — obeh velikih strank pridobile na glasovih? Takoj so izjavili vodilni koroški politiki, da zdaj ni več nobene ovire za ugotavljanje manjšine, ker so — čujte in strmite! — Slovenci itak tako pogumni, da nastopajo tudi s svojimi lastnimi krajevnimi oz. občinskimi listami. Kot da bi se bili pogoji, pod katerimi živi naša narodna skupnost, na mah spremenili na boljše in bi postali koroški Slovenci negovana in vsepovsod pospeševana manjšina, katere obstoj in razmah je srčna zadeva vseh nemških sodeželanov, morda celo vključno znanih protislovenskih organizacij. V resnici pa zahteve in izjave o ugotavljanju manjšine niso nič drugega kot poskus, vzeti koroškim Slovencem njihove pravice.

Za časa Hitlerjeve Nemčije so tedanji mogotci našteli le še 500 lužiških Srbov. Danes, ko Nemška demokratična republika brez vsakega uradnega številčnega ugotavljanja zares pospešuje ta najmanjši slovanski narod, je lužiških Srbov okoli 100.000! To je pozitivna politika večinskega naroda napram manjšini!

In pri nas? Ekspertna komisija predlaga ugotavljanje družinskega jezika na celem Koroškem, da bi ugotovila številčno moč manjšine. Tako ugotavljanje naj bi se v našem hitro spreminjajočem svetu po možnosti izvedlo kar vsakih 5 let. Torej nekakšna „Viehzählunga" (zakaj potem ne kar vsako leto, kot štejejo živino?) z jasnim namenom, čimprej odpraviti slovensko manjšino. Veliko bolj pametno bi bilo, če bi se ekspertna komisija bavila z vzroki nenaravnega nazadovanja slovenskega življa na Koroškem; potem bi gotovo mnogo lažje našli skupen jezik.

Predvsem pa je tistim, ki se zavzemajo za kakršno koli obliko ugotavljanja, treba povedati naslednje: Najprej je treba ustvariti objektivne pogoje neoviranega vsestranskega razvoja narodne manjšine, ki se morajo izražati v tem, da večinski narod manjšino vsestransko pospešuje in podpira, ker mu gre za njeno ohranitev in njen razmah, ne pa samo za njeno toleriranje (ta fraza je lani jeseni pogorela) ali točneje — za njeno asimilacijo.

Nazadovanje slovenske narodne skupnosti na Koroškem ni naravno, je rezultat obilice negativnih dejavnikov, ukrepov in zadržanj proti slovenskem življu. Če bi slovensko manjšino skozi dobo 50 let v omenjenem pozitivnem smislu dejansko podpirali in pospeševali, potem bi verjetno odpadli tudi pomisleki proti ugotavljanju števila njenih pripadnikov. Toda trenutno je stvar še taka, da se „domovinski" krogi anonimno in osebno zaletavajo celo v nedolžen letak z naslovom „Tudi jaz bi rad znal dva jezika", v katerem predsednik deželnega šolskega sveta jasno pove, da o udeležbi pri dvojezičnem pouku po prijavljalnem načelu odločajo starši, le-ti pa naj to premislijo. Za koroške razmere je že to preveč! Ugotavljanje manjšine pa naj bi bilo v takem vzdušju sprejemljivo?

R. Vouk

TONE SVETINA 197

UKANA

TRETJA KNJIGA

Za osamljenega človeka je samota zdravilo. Neznosna napetost, ki ga je krotovičila že mesec dni, ni popustila. Odkar je pokopal v požganih ruševinah svoje dekle, je z njo zagrebel tudi svoj mir. Tudi dekle, ki jo je imel v daljnji Poljski, je izginila v enem izmed nemških taborišč. Razdvojenost je tešil samo še s krvjo in bojem. To pa je vplivalo nanj tako, kot bi ogenj gasil z bencinom. Padli so mnogi njegovi minerji, s katerimi je speljal svoje najdrznejše akcije, njegovi domači so nemara že mrtvi, morda je tudi njegova hiša v vasi Babiai samo še kup ruševin kakor Varšava.

Rana poljskega naroda je bila njegova rana. Kot strupen tvor se je razraščala v njegovo voljo, ki se je spreminjala v golo maščevalnost. Ubijanje ga je mikalo kot prekletstvo siren, ki pogube vsakogar, ki posluša njihov glas.

V razpoke njegovega jaza je vdiral dvom o pravičnosti sveta in smiselnosti žrtvovanja. Bežal je iz boja, toda sam sebi ni mogel ubežati.

Ko je korakal z avtomatom v roki skozi samotni jesenski gozd, pripravljen, da vsak trenutek ubije tistega, ki bi mu prekrižal pot, je razmišljal, če njegov pogum ne razpada v strah in če njegov beg ne vodi v slepo ulico. Svet se mu je spremenil v pošastno žrelo, ki se oži in zapira. Kolona senc njegovih mrtvih spremljevalcev se je večala. Včasih si je zaželel, da bi odšel za njimi tja, od koder ni vrnitve. Slutil je, da potuje smrt z njim kakor senca. Vse, kar se je v njegovem življenju nabralo grenkega, se je zgnetlo v vozel, ki ga ne more izpljuniti ... Iskal je oporo za novo tveganje, pa je ni našel. Kamorkoli je stopil, mu je spodrsnilo kot na spolzkem kamenju v deroči reki ...

Njegov škorenj je stopil na nekaj krhkega, kar se pod njegovo težo ni zlomilo kot trhlo vejevje, temveč je počilo hrešče. Pogled, ki je taval z oblaki, grozljivo drsečimi prek neba, se mu je prevesil v mokro listje.

V kotanji, ki jo je prečkal, se je med listjem režala lobanja s temnimi očmi in pod njo okostnjak. Pokleknil je. Cunje so bile že razpadle in med obledelimi vlakni so bile kosti, tako gole, da niso zanimale niti črvov, mravelj in ptic. Lobanja je bila preluknjana od temena do čela.

Srh ga je stresel. Videl je že mnogo mrtvih ljudi, ki so jih pobili drugi ali pa on sam. Bili so okrvavljeni in negibni kot začetek vsega nehanja, vendar so bili še nekaj. Zdaj pa je imel v rokah pravo nehanje, pravi nič, praznino, v kateri se izgubljajo vse poti in vsi konci.

Ozrl se je naokrog in kamorkoli mu je seglo oko, je videl samo drevje, mokra siva drevesa, v katera se je zaganjal oster veter in trgal listje z vej, pa kamenje in tiho samoto, kjer se je na križišču trenutka človek srečal s svojo fenco: srečal je svojo smrt in zdelo se mu je, da ga ne bo zapustila ...

„Prekleto naj bo življenje, v katerem človek nima niti pravice, da bi ga sprejela zemlja v svoje naročje. Tako zavržen in zapuščen je kot kamen, ki se je kdove zakaj odkrušil s pobočja gore in obstal tam, kjer mu je zmanjkalo sile padanja."

Izdrl je bajonet. Odstranil je listnato plast in skopal v ilovnato zemljo plitvo jamo. Vanjo je začel zlagati kosti v njihovo prvotno lego. To delo je opravljal zbrano, s pravo pobožnostjo. Nazadnje je namestil lobanjo. Zdelo se mu je, da se mu črni očesni votlini zahvaljujeta. Nekaj toplega se je zganilo v zrcalu njegove duše. Sprijaznil se je z mislijo, da bo ta senca hodila z njim, dokler bo hotela. Zagrebel je kosti neznanca in vrnil zemlji, kar je njenega, in človeku, kar je njegovega. V drevo nad zaglavjem je nekajkrat vsekal z bajonetom znamenje, podobno križu. Strmel je vanje, dokler se razcefrana koža ni zasolzila in so kapljice kakor solce orosile mah naokrog. Njemu so plameni vojne že davno izsušili oči in srce mu je prerasla kamnita skorja. Pravzaprav zasluži znamenje, kjer je pokopan. Med mrtvimi ni sovražnikov. Nihče ne more nikomur nič vzeti in nič dati. Otrpli v večnem miru, pokojniki vse živeče lahko svarijo, kako naj bi živeli, da bi mi umirali v posteljah, med svojimi ljudmi.

Korakal je skozi sivino mrtvega gozda in mislil na svojo smrt. Od njega je odpadlo vse, kot bi ga slekel puh velikanske eksplozije. Bil je gol do kosti in pripravljen. Smrt ... Vedel je, da prihaja. Naj se sprijazni z njo z rahlo otožnostjo ali veseljem? Z dlani, ki so se mu potile pred vsakim tveganjem, je bral pogubo. Tvegal je tudi takrat, kadar v sebi ni čutil moči in ga je peklila tesnoba. V tem, da je vzdrhtel, kadar je zagledal sovražnika, in ni več ljubil ljudi in življenja, je slutil konec.

Zato ga vrvenje bataljona, ki se je vadil na livadi za domačijo, pomirilo. Slutnja smrti pa je odtavala. V nosu ga je zaščegetal dim četne kuhinje. Bil je sestradan. Zavil je k Nandetu, ki ga je večkrat nahranil. Pri njem je našel Ano, ko je za fante pripravljala jabolka. Dala mu je dva rdeča sadeža. S sladkim sokom je pregnal iz ust grenkobni okus. Sedel je na tnalico in skušal dekletu povedati kaj veselega, da bi odtrgal njene oči od svojih. Ni je mogel ukaniti.

„Zakaj si tako žalosten, Tomo?" je vprašala.

Skušal se je nasmehniti.

Učenci podraveljske kmetijske šole na poučnem izletu v Sloveniji

Konec preteklega tedna so bili učenci kmetijske strokovne šole v Podravljah pod vodstvom ravnatelja in treh učiteljev na tradicionalnem poučnem izletu v Sloveniji. Tokrat jih je pot vodila po severovzhodni Štajerski, kjer so bili v gosteh pri kmetijskih kombinatih, kmetijskih zadrugah, predelovalnih obratih in zasebnih kmetih.

Med tridnevnim bivanjem na Štajerskem so učenci in učitelji obiskali mariborsko mlekarno, tovarno „Zlatorog", kmetijsko šolo Svečina, prašičjo farmo in vinsko klet kmetijskega kombinata Ptuj, valilnico in perutninsko klavnico kombinata „Perutnina", vinsko klet kmetijskega kombinata Ormož, kmetijsko zadrugo in zasebne kmetije na področju Križevcev, center za elektrifikacijo podeželja v Vidmu, obrat kmetijskega kombinata Gornja Radgona „Zadruga" in zasebne kmetije v okolici Vidma ter center za dehidracijo krme v Črncih.

Potovanje po Štajerski je bilo za učence in učitelje polno nepopisnih vtisov in doživetij. Topli in prisrčni sprejemi vsepovsod, kjer so se ustavili, izčrpni prikazi proizvodnih enot in tolmačenje proizvodnih procesov, vse to jim bo ostalo ne le v trajnem spominu, marveč jih bo močno podpiralo pri njihovem bodočem delu ter jim dajalo impulze za čim uspešnejšo ureditev kmetijske proizvodnje na domačih kmetijah.

Mogočen vtis je na udeležence poučnega izleta napravila družbena kmetijska proizvodnja, ki je organizirana v kmetijskih kombinatih. Za to proizvodnjo, ki ima že obeležja industrijskega proizvodnega sistema, je značilna izredna koncentracija proizvajalnih sredstev, masovna proizvodnja kmetijskih pridelkov in visoka intenziteta. Tako n. pr. spita kmetijski kombinat Ptuj v svoji farmi prašičev letno 50 tisoč bekonov, za potrebe reprodukcije pa redi 2.800 plemenskih svinj. Podobna situacija je pri kombinatu „Perutnina", ki letno proizvede 3 milijone kg perutninskega mesa, v sodelovanju z okoliškimi kmeti pa še nadaljnjih 10 milijonov ter za potrebe reprodukcije drži 240.000 nesnic.

Z nič manjšim interesom so učenci in učitelji sledili prikazu področja kooperacije, to je proizvodnega sodelovanja med zadrugami in zasebnimi kmeti, ter ogledom kmetij. Tu so zvedeli, da predstavlja kooperacija, kakor jo definirajo nova ustavna določila, močan faktor za nagel razvoj zasebnih kmetij. Učenci in učitelji so lahko spoznali, da zasebne kmetije ob podpori družbene kmetijske proizvodnje, ki se odraža v preskrbi pocenjenih kreditov, vsestranski strokovni pomoči ter zajamčenemu odkupu vseh kmetijskih pridelkov, ne le z velikimi koraki dohitevajo, marveč že prehitevajo naše kmetije.

Folklorna skupina SPD „Zarja" gostovala v Ptuju

Na povabilo folklorne sekcije Delavskega prosvetnega društva v Ptuju je folklorna skupina Slovenskega prosvetnega društva „Zarja" v Železni Kapli preteklo nedeljo kot gost imenovane skupine sodelovala na folklorni prireditvi v Ptuju.

Folkloristi iz Železne Kaple so bili s strani gostiteljev izredno prisrčno sprejeti. Ko so prišli v Ptuj, so jim najprej razkazali Narodni muzej in potem še muzej NOB. Pri tem je treba povedati, da so naše folkloriste spremljali tudi starši in je obisk v Ptuju tudi zanje bil lepo doživetje.

Popoldne so kapelški folkloristi sodelovali pri prireditvi, na kateri je sodelovalo skupno 7 folklornih ansamblov. Naše plesalce je občinstvo navdušeno sprejelo in pozdravilo. Ob tej priložnosti moramo zapisati, da je pobudnik za gostovanje Kapelčanov v Ptuju bil Jože Štrafela, predsednik folklorne sekcije DPD v Ptuju. Za prisrčen sprejem in pogostitev se je v imenu folklorne skupine SPD „Zarja" zahvalila Helena Kuhar, ki je nakazala tudi položaj in razmere, v katerih delajo slovenski prosvetaši na Koroškem.

Uspela prireditev SPD „Bilka" v Bilčovsu

Slovensko prosvetno društvo „Bilka" v Bilčovsu je minulo nedeljo vabilo na svojo prvo jesensko prireditev. Kljub nadvse slabemu vremenu se je vabilu našega društva odzvalo lepo število prebivalstva iz Bilčovsa, pa tudi iz okolice, čeprav je v Želučah, Stranjah in Kovičah bilo letno žegnanje.

Pred prireditvijo je bila ob dveh popoldne zahvalna maša za dobro letino in da v naši fari med letom ni bilo večjih nesreč. Maši je prisostvovalo veliko število vernikov, društveni pevski zbor pa je s svojim petjem doprinesel k še bolj svečanemu vzdušju. Župnik je obredoval v obeh deželnih jezikih. Nič nimamo proti dvojezičnosti, vendar tistih, katerim je bilo namenjeno nemško besedilo, v cerkvi nismo videli veliko. Naj bo kakorkoli že, namen je bil dober in to je glavno.

Kulturni del prireditve je bil v dvorani pri Miklavžu. Poleg društvenega mešanega in moškega pevskega zbora sta pri prireditvi sodelovala še pevski zbor iz Kotmare vasi in pevski zbor iz Loge vasi, medtem ko se bilčovski nemški pevski zbor „Alpenrose" zaradi drugih obveznosti vabilu ni mogel odzvati; tudi zastopnik tega društva ni prišel.

Miklavževa dvorana je bila nabito polna in je predsednik „Bilke" Rupert Reichman v svojem otvoritvenem govoru lahko pozdravil številno občinstvo. Pri tem je naglasil tudi pomen zahvalne prireditve. Po pozdravnih besedah predsednika sta najprej pod vodstvom Valentina Kapusa nastopila domači mešani in moški pevski zbor, vsak s štirimi pesmimi. Zatem je nastopil pevski zbor SPD „Gorjanci" iz Kotmare vasi in nas prijetno presenetil s številnimi pevci, ki jih je vodil znani solist Jozi Pak. Kot zadnji izmed pevskih zborov je pel moški zbor iz Loge vasi, in to pod vodstvom Stanka Černica.

Nastopajoče zbore je občinstvo hvaležno in navdušeno pozdravljalo ter nagrajalo z dolgimi aplavzi. Kajti vsi vemo, koliko truda in žrtev pevci doprinašajo, ko hodijo na pevske vaje in študirajo sporede za nastope. Hvaležni smo jim za tako čudovito popoldne, ko smo lahko občudovali njihovo ubrano petje.

Vsem pevcem se na tem mestu iskreno zahvaljujemo in obenem prosimo, da še naprej gojijo našo lepo domačo slovensko pesem, ki je in bo slovenskemu človeku na Koroškem vedno v uteho in bodrilo v težkih in lepih dneh, posebno pa v času naše borbe za naš obstoj. In prav danes nam pesem spet mnogo pomeni, saj nas spet skušajo zamolčati in nam odrekajo sleherne življenjske pravice.

V našem poročilu ne smemo pozabiti dveh muzikantov — dveh veselih Rožanov, ki sta med pevskimi točkami nastopala s svojimi pesmimi in spremljala z godali. Vesela Rožana sta skrbela za dobro razpoloženje tudi na prosti zabavi, ki je sledila kulturnemu sporedu.

Tako je zahvalna prireditev bila res izraz veselja nad vsem, kar nam je leto prineslo dobrega; predvsem pa je bilo plačilo našim pridnim kmetom, obdelovalcem naše zemlje.

Seminar o družini

V nedeljo 14. oktobra od 9. do 18. ure bo v domu v Tinjah seminar „Družina nekdaj in danes". Predavatelj prof. dr. Anton Trstenjak iz Ljubljane. Teme predavanja:

- **Družina kot časovna porajanje**
- **Družina kot nadčasovni zakon**
- **Družina kot časovna naloga**

Vabljeni so starši in vzgojitelji. Lahko pripeljete otroke s seboj, ker bomo zanje priredili poseben program. Prosimo za prijave.

Dom v Tinjah

Hude poplave na Koroškem

Močno deževje, ki je zajelo tudi Koroško, je povzročilo hude poplave, predvsem v predelih Št. Vida, Celovca in Roža. Zlasti Glina in Krka, ki sta prestopili svoje bregove, sta povzročili veliko škode, tako da so ponekod morali evakuirati cela naselja, saj sta preplavili na stotine hektarjev zemlje. Vesti o poplavah so priše tudi iz Roža in sicer iz okolice Bistrice in Št. Jakoba, kjer so največ škode povzročili hudourniki iz Karavank in drugi potoki.

Poročila o večjih ali manjših škodah, ki so jih povzročile poplave se sicer še nadaljujejo. Vendar se stanje počasi spet normalizira in — če ne bo več padavin — bodo lahko kmalu pričeli s popravo nastale škode.

V teh dneh so imele tako poklicne kakor prostovoljne požarne brambe polne roke dela, tako tudi v Celovcu, kjer je prišlo do številnih zamašitev kanalov. Zlasti pa so imeli opravka ob bregovih Gline in Krke, kjer so postavljali zasilne zasipe; pri tem je neumorno sodelovalo tudi prebivalstvo prizadetih predelov.

Točne ocene škode, ki so jo povzročile poplave minulega tedna, zaenkrat še ni, vendar je gotovo, da le-ta gre v desetine milijonov šilingov.

Obisk Raven in Velenja

Na povabilo predsednika občinske skupščine Ravne na Koroškem (Slovenija) Ivana Strmčnika se je odbor Avstrijsko-jugoslovanskega društva na Koroškem pred nedavnim mudil na Ravnah in v Velenju. Obisk je potekal v okviru naloge, ki si jo je omenjeno društvo zadalo, namreč, da s Slovenijo oz. Jugoslavijo goji dobrososedske odnose na kulturnem, gospodarskem in socialnem področju.

Delegacijo Avstrijsko-jugoslovanskega društva je vodil predsednik Matthias Krassnig. Na Ravnah so si ogledali železarno, in študijsko knjižnico, v Velenju pa tovarno Gorenje.

V pozdravnih govorih so tako predstavniki Avstrijsko-jugoslovanskega društva kot občinskih skupščin na Ravnah in v Velenju naglasili pomen gojitve dobrososedskih odnosov na obmejnem področju, kar služi tudi utrditvi miru v svetu.

Slovenski izobraženci so zasedali v Celovcu

Prejšnji petek je Zveza slovenskih izobražencev imela svoj redni občni zbor, in sicer v modri dvorani Doma glasbe v Celovcu.

Pred občnim zborom je univerzitetni profesor dr. Aleksander Issatschenko predaval o nalogah in ciljih visoke šole za izobraževalne vede v Celovcu. Predavatelj se je občinstvu v slovenskem jeziku oprostil, da bo zaradi nepoznavanja slovenske terminologije moral predavati v nemščini. Predavanje dr. Issatschenka je bilo izredno zanimivo in je poslušalcem dalo nazoren vpogled v nastajanje in cilje celovške univerze.

Po predavanju je bil občni zbor Zveze slovenskih izobražencev. Po običajnih poročilih je bila na dnevnem redu tudi volitev novega odbora. Dosedanjega predsednika ZSI dr. Joška Tischlerja je nasledil njegov sin dr. Janko Tischler, medtem ko je novi tajnik zveze postal profesor Anton Malle. Predsednik dr. Janko Tischler je v svojem kratkem govoru povedal, da se bo novoizvoljeni odbor na svoji prvi seji bavil z načrtom za bodoče delo ZSI.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

„Nekaj mi pravi, da tvojemu otroku ne bom za botra."

„Nikar se ne norčuj!"

„Kar resno mislim." Videl je, da jo je prizadelo. Skušal je preokreniti pogovor, pa je začel pripovedovati kar tjavdan: „Ko porušimo most, pojdem z vami k staremu Travnikarju. Rad bi ga še videl in rad bi bil malo z vami. Zdaj bomo večkrat napadali v tej dolini, pa bomo prihajali k tebi, če nas boš kaj vesela."

„Zelo vas bom vesela. Kmalu bo minilo leto, odkar sta z Bliskom prišla v četo in smo se spoznali."

„Čas teče. Zdi se mi, kot bi bilo včeraj."

Orlov je končal vajo. Borci so se usuli k hlevu, kjer je Nande že stal ob kotlu in z zajemalko čakal, da bo polnil menažke. Prišla sta tudi Primož in Vojko. Ana je šla po hrano za vse. Sedli so na hlod in se naslonili na zid. Zvonili so z žlicami in drezali v Toma, kam pojdejo to noč. Zaradi izdaj se je konspiracija do skrajnosti zaostrila.

Tomo in Vojko sta začela zaupen pogovor. Z Vojkom sta si bila dobra zato, ker je poznal vse knjige Sienkiewicza in je kaj rad govoril z njim o Zbišku in Jagienki, o Jurandu in njegovi hčeri Danuši in nemških križarjih. Večkrat sta premlevala dogodivščine gospoda Volodievskega in Zaglobe ter zgodbe iz romanov Potop in Z ognjem in mečem.

„Tega ti še nisem povedal, Ana," se je obrnil Tomo k dekletu, „da te je rešila pravzaprav moja nemirna in neugnana kri. Tisti večer nismo bili namenjeni k cesti. Mene pa je tja nekaj vleklo. Ne vem kaj, toda bila je slutnja, da nekaj bo, in šli smo. Nekateri so se sicer pridušali, da so utrujeni in so ostali doma, tako da smo bili pravzaprav samo trije. Bili smo že stran od ceste, ki smo jo bili zaminirali, ko smo zaslišali glas motorja. Vrnili smo se in sprožili kamenje. Vidiš, kakšen slučaj! Prav malo je manjkalo, da se nisi zapeljala na mino."

Sredi pogovora so jih poklicali v štab. Prijezdila sta Karel in Marko. Sestanek v štabu je bil kratek. Karel jim je v skopih besedah povedal, da bodo napadli močno utrjen most in ga uničili. Tomo je razgrnil na mizo velik papir in jim iz skice prerisal položaj utrdb.

Orlov je za napad določil četo, razdeljeno na tri napadalne skupine, ki so ji dodelili še vod težkih strojnic, minometalec in angleški protitankovski minomet piat. Izvedeli so, da brani most petindvajset nemških žandarjev, ki so dobro oboroženi z avtomatskim orožjem, do vratu zakopani in obdani z žico in minskimi polji. Načrtu napada, ki ga je pripravil Karel, je Orlov dodal presenečenje: stražarja naj bi zaklali z bajonetom. Zdaj, ko si je dobro utrdil položaj, je poostril disciplino. Ko je bil Pajk ranjen in so dobili novega komisarja, je ustanovil desetino smrti, da bi tako povečal štabu ugled. Vanjo je po svoji presoji vključeval prestopnike in upornike, takšne, ki so se bili „razhajkali" ali prehitro pobegnili s položaja ali pa so se kako drugače njemu osebno zamerili. Le-tem so bile namenjene vse nevarne naloge. Morali so biti za predhodnico, kjer je čakala zaseda, rezati žico, kjer so bila minska polja, napadati sovražnika, kjer je le-ta prežal pripravljen, in podobno. Desetina je hitro kopnela, zato se je njen sestav spreminjal, ker je vsako hrabro dejanje pomenilo „rehabilitacijo". To je bilo nadomestilo za prostovoljce, ki že dolgo niso več prihajali v četo.

Za vodjo smrtne desetine je določil mladega podporočnika, partijskega sekretarja; le-ta se je bil na Pasji ravni s svojo skupino prehitro umaknil in ogrozil obrambo tam, kjer se je odločala usoda brigade.

Mladi fant je zavestno strmel v Orlova, ko mu je le-ta takoj po izrečeni nalogi dal bajonet. Sam mu ga je nabrusil in preizkusil na nohtu. Dodal je še klešče za ščipanje žice in dejal:

„Če neslišno pregrizeš žico, odpreš minerjem pot in zakolješ stražarja, dobiš en teden dopusta. Če pa se boste pred žico podelali, vas bom odzad sam popokal!" To je dejal tako rezko, da so bili vsi prepričani, da misli zares.

Vrnili so se v četo. Sali je sklical borce pred hlev in jim povedal, da bodo napadli most in utrdbe; ni pa črhnil kje in kdaj bodo to storili. Nadrejeni so bili še vedno prepričani, da so vohuni v četah in ne v štabih.

Sestavili so skupine, pripravili bombe, preizkusili mitraljeze.

Boris in Vojko sta krožila med borci in jih bodrila. V četi je bilo mnogo novih, ki jih je krotovičil strah pred bunkerji in žicami. Zavedali so se, kako človek potrebuje človeka. Že v trenutkih priprav so se zbliževali in se povezovali v neločljivo celoto, ki bo potrebna v usodni uri. To jih je delalo mehke in boljše. Neke posebne vrste ogenj jim je tlel v očeh. Navdajala sta jih tesnoba in negotovost, saj so vedeli, da bodo nekateri izmed njih obviseli prestreljeni na žicah. Kdo bo ostal, kdo se bo vrnil — tega ni vedel nihče . . .

„Močnejši smo. Presenetili jih bomo med spanjem in jih uničili," so drug drugemu sadili misel na zmago. Globoko v dušah jim je ležal strah, a mu niso pustili, da bi se razbohotil in jim razkrojil voljo.

Na tihem pa je vedel vsak — od brigadnega komandanta do bombaša — da je razmerje med tistimi, ki bodo jurišali prek planjav, in sovražnikom, zavarovanim z železobetonom in žico, takšno, kot bi se človek lotil medveda z nožem. Ubiješ ga le tedaj, če zadeneš s prvim udarcem pravo mesto — najbolje opraviš, če spečega ali dremajočega zabodeš v hrbet, če torej nadomestiš moč z zvijačo. Medtem ko ga ti lahko ubiješ enkrat, te on lahko stokrat . . .

Protislovensko razpoloženje

ne nastaja samo od sebe, marveč je sad načrtnega hujskanja

Zločinski atentat na partizanski spomenik na Robežu so varnostne oblasti skušale prikazati kot „bsoffene Gschicht", da bi tako pred domačo in mednarodno javnostjo prikrile očitno politično ozadje tega gnusnega dejanja. Vendar pa s tem niso mogle prikriti dejstva, da je nacionalistični tisk skozi tedne sistematično pripravljal „vzdušje" za zločin na Robežu.

Sploh se nacionalistični in neonacistični krogi na Koroškem že vsa leta poslužujejo infamne gonje in hujskanja proti Slovencem. Očitajo jim nečastna dejanja, blatijo jih kot „nelojalne" in tako v javnosti gojijo protislovensko mržnjo, ki se potem od časa do časa manifestira tudi v dejanskih napadih na Slovence in njihove ustanove.

Kot primer takega hujskanja in zastrahovanja objavljamo pismo (z vsemi jezikovnimi pogreškami), ki ga je 22. 9. 1973 poslal Štefanu in Mariji Trampusch v Nonči vasi pri Pliberku anonimni „ein um die Heimat besorgter Kärntner aus der Holzbranche":

Da Sie als fanatische Deutschenhasser weit und breit bekannt sind, möchte ich heute einige Zeilen an Sie richten. Ob Sie die deutschsprachige Bevölkerung schon immer als Feinde betrachtet haben, oder erst der Ortstafelkonflikt diese Reaktion bei Ihnen ausgelöst hat, entzieht sich meiner Kenntnis.

Nun ist es gerade ein Jahr her, wo Sie und die anderen Tito-Kommunisten die Demontagen der Ortstafeln ganz aus dem Häuschen brachten. Und diese Aktion war lediglich ein Protestakt gegen das von der Regierung beschlossene Ortstafelgesetz. Wie überflüssig es damals doch war Ihre Wohnung bewachen zu lassen, denn es hat und wollte Ihnen niemand etwas zuleide tun. Wäre ein gerechtes, auf Grund der tatsächlichen Stärke der vorhandenen Slowenen aufgebautes Gesetz unter Mitwirkung der betroffenen Bevölkerung geschaffen worden, hätte es in Kärnten keinen Ortstafelkrieg gegeben. Der heimattreue Kärntner vergißt eben die Ereignisse nach dem 1. Weltkrieg und vor allen auch nach dem 2. Weltkrieg nicht und hat Angst um seine Heimat! So ein Heimatgefühl kann so stark sein, daß es die Menschen zu verschiedenen Handlungen hinreißt wie eben „Ortstafeldemontagen".

Sie hingegen haben wieder andere Probleme und Ziele. Ihre ganze Sehnsucht und Ihr Streben geltem dem Mutterland — „ein kommunistisches Muterland" mit dem Sie sich vereinen wollen, aber bedenken Sie, die vielen, vielen Kärntner werden dieses umstrittene Stückchen Erde niemals preisgeben! Schon einmal griff Ihr Mutterland nach unserer Heimat. Nur unseren Großvätern ist es zu danken, daß uns die schöne Käntner-Heimat erhalten blieb. Auch nach dem 2. Weltkrieg standen Titos-Truppen, für die Besetzung Südkärntens, bereits an der Grenze.

Sie nennen sich Christliche Slowenen — das Wort christlich ist doch ganz fehl am Platze auf Grund Ihrer Einstellung und Politik die Sie betreiben. Als Tito-Anhänger sind Sie eben Kommunisten — aber Kommunismus und Kirche sind doch zwei ganz verschiedene Welten — ein Kommunist kann unmöglich ein tiefgläubiger Christ sein. Deshalb weg mit dem Wort christlich und nicht in der Kirche herumheucheln!

Durch Fleiß haben Sie sich in wenigen Jahren nicht nur einen gutfundierten Sägerwerksbetrieb geschaffen, sondern bauen auch ein schönes Wohnhaus was knapp vor der Vollendung steht. Glauben Sie, daß Sie sich in Ihrem Mutterland so entfalten können? Ich bezweifle es und ein Betrieb wie Ihrer, wäre schon längst verstaatlicht. Sie genießen alle Rechte und Vorteile die der Österr. Staat zu bieten hat wie jeder andere Bürger. Seien Sie deshalb zufrieden und froh in einem geordneten demokratischen Land leben zu können. Pochen Sie doch nicht auf Ortstafeln und vieles Andere! Bedenken Sie, was in Ihrem Muterland mit der deutschen Minderheit geschah! Sicher ist es Ihnen bekannt, daß der Großteil umgebracht und der Rest vertrieben wurde. Deshalb hat Ihr kommunistisches Mutterland heute keine Minderheitenprobleme!!!

Sollte Ihnen aber das Leben unter deutschen Kärntnern wirklich unerträglich werden, dann wechseln Sie einfach Ihren Standort — für Ihre Liegenschaften werden sich genug Käufer finden — und kehren Sie heim in Ihr so heißersehntes kommunistisches Jugoslawien.

Primer koroške „strpnosti"

Drugi primer značilne koroške „strpnosti" je naslednja „športna glosa", ki jo je neki l. k. dne 26. 9. 1973 objavil v Kleine Zeitung pod naslovom „Dober dan".

Schauplatz: Sportplatzeingang. Zeit: Sonntag, kurz vor einem Fußballmeisterschaftsfpiel.

Ein älterer Matchbesucher betritt den Platz und wird von einem jungen Mann, der das Eintrittsgeld kassiert, begrüßt:

„Dober dan!"

Der verdutzte Zuschauer hat eine Antwort auf der Zunge, beherrscht sich aber und zückt seinen Ausweis: Er ist ein Verbandsfunktionär. Hierauf der junge Kassier freundlich:

„Grüß Gott!"

Der Vorfall ereignete sich, wohlgemerkt, in — Klagenfurt, auf dem gemeindeeigenen Sportplatz, der dem slowenischen AK Radsberg für seine Heimspiele zur Verfügung gestellt wurde.

Dort werden die Matchbesucher, welcher Sprache sie auch sind, mit „Dober dan" (zu deutsch „Guten Tag") empfangen.

Exterritorialität im Fußball sozusagen.

Ob es nicht für eine Notiz in der Laibacher Zeitung „Delo" wert wäre . . .?

Na ta članek, ki priča o brezprimerni „širini" in „strpnosti" napram Slovencem, je odgovoril član SAK J. W., ki je zapisal, da se omenjeni blagajnik oprošča za svoj „spodrsljaj", ker je v „nemškem" mestu na „nemških" tleh „Nemca" nagovoril z „Dober dan". In takole je J. W. v svojem odgovoru, ki ga je poslal avtorju glose v Kleine Zeitung še zapisal:

Wie Sie selbst schreiben, war der Kassier freundlich! Ihre Glosse in der „christlich-katholischen" KLEINEN ZEITUNG ist nicht nur unfreundlich und unfreundschaftlich, sie ist das Zeugnis einer primitiven Engstirnigkeit und steht im Widerspruch mit dem christlichen Charakter Ihres Blattes.

Tudi ta dva primera kažeta, da protislovensko razpoloženje na Koroškem ne nastaja samo od sebe, marveč je sad načrtnega hujskanja!

Naj živi puntarska zavest v srcih koroških Slovencev!

Ves slovenski narod proslavlja letos 500- in 400-letnico veličastnih kmečkih puntov in s tem veliko revolucionarno zgodovino slovenskega naroda. Po 750 letih tlačanstva in suženjstva pod tujo gospodo, po 750 letih zasmehovanja in zapostavljanja domače govorice je slovenski narod na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem vstal in preplašil gospodo, plemstvo in cesarja, ko si je pripel zimzelen za klobuk, da bi se boril za staro pravdo. Geslo „za staro pravdo" nikakor ni pomenilo, da si je želel slovenski narod takrat minuli čas nazaj — ne, stara pravda: to je bila borba kmeta „za svojo ekonomsko samostojnost..." (Edvard Kardelj).

Tudi koroški Slovenci smo se vključili v ta krvavi boj za staro pravdo. Leta 1478 so se množično zbrali v Kmečki zvezi, ki so jo ustanovili pri Zilji in ki se je v najkrajšem času razširila čez celo Koroško, tja do Lienza in Wolfsberga. Sprva je bila Zveza namenjena samo obrambi pred Turki in so bili v to Zvezo vabljeni tudi plemiči, ki se pa niso odzvali vabilu. Tedaj je kmečki stan uvidel, da nima sovražnika le izven države, marveč tudi v državi in da je treba z gospodo prav tako obračunati kot s Turki. Vendar do obračuna ni prišlo: kmetje sami in nekateri rudarji iz Hüttenberga so podlegli v strašni bitki pri Kokovem dne 25. julija 1478, ko so hoteli braniti domovino pred Turki; plemstvo in cesarjeva vojska, ki bi edina imela izgled na vojni uspeh, jim ni prišla na pomoč.

Po porazu kmetov so se nadaljevali tlaka in neznosni življenjski pogoji slovenskega naroda na Koroškem. Zato so se kmetje ponovno zoperstavili gospodi in šli znova v boj za staro pravdo, ko niso pomagale ne prošnje pri cesarju ne pogajanja s cesarjevimi komisarji. Že takrat je slovenski narod spoznal, da samo boj zagotovi svobodo. Tako so se zopet združili v Kmečki zvezi in tokrat niso ostali sami: prebivalci nemškega jezika, rudarji celo s Salzburškega, so se Slovencem pridružili v boju proti plemstvu za ljudsko oblast, v spoznanju, da samo ljudska oblast konec koncev lahko zagotovi svobodno življenje. Plemiči so preplašeni zbežali iz enega mesta v drugo, ko so videli ljudske množice, ki so terjale svojo pravico. Cesarjeva vojska, ki leta 1475 kmetom v boju proti Turkom ni šla na pomoč niti ni branila domovino, pa je sedaj hitela na pomoč tuji, ljudstvu sovražni gospodi in je pod vodstvom Dietrichsteina kruto pobila na tisoče kmetov, požgala več kot 20 vasi in branila ter krepila gosposko oblast.

Čeprav so kmetje v obeh bojih podlegli, njih borba ni bila zastonj. Prvič v zgodovini koroških Slovencev so Slovenci pokazali svojo moč, preplašili gospodo, si pridobili podporo prebivalstva nemške narodnosti in tako sklenili solidarnostno zavest vseh ponižanih in razžaljenih.

Kmečki punti s slabili pozicijo fevdalizma na Koroškem in omogočili zmago nad njim in tako prvič v zgodovini aktivno prispevali k novi, naprednejši družbeni ureditvi na Koroškem.

Naj živi puntarska zavest v srcih koroških Slovencev še naprej!

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

21

Proti večeru so kopasti vrh Blegoša obdali težki vodeni oblaki in ga presekali na dvoje. Ples megla se je gostil in pritiskal niže. Iz korita reke je prav tako silila redka sivina. Rahlo je pršelo in pošastna tišina je legla v predgorje.

Brigadne kolone so krenile z mrakom. Zdaj je bila pokrajina kot plahta, pogrnjena čez mrliče. Siva in pusta, spremenjena v brezobličnost . . .

S strmih pobočij Martinj vrha, koder so se iz teme sem in tja belila pročelja domačij kakor otoki izgubljenega upanja, so šle kolone z nezadržanim korakom vsaka svojemu cilju naproti. Sklonjene postave borcev, ogrnjene v koce in šotorska krila, so enakomerno spešile druga za drugo. Bili so težko otovorjeni z orožjem in opremo za odstranjevanje žičnih ovir.

Noč je bila gluha za občutke posameznika, ki se je pod bremenom spominjal toplote med navadnimi ljudmi, ki niso med seboj v spopadu. Psi v vaseh so predirljivo lajali.

Moten blesk luči v dnu korita, kjer je šumela reka, je naznanil sovražnika ob mostu. Zavarovani s predhodnico, so nemoteno prišli do naselja. Šele tu so vodje napadalnih skupin povedali borcem, kaj bodo napadli, in razdelili naloge. Šepet je zagluševalo štropotanje dežja, besede je odnašala reka.

Tu so se napadalne skupine ločile. Komandir Sali, komisar Boris in Orlov so odšli čez reko. Vojko, Tomo, Karel in Marko so počakali, da so izginili v temi. Potem so tudi oni krenili. Vedeli so, da se bodo sešli v peklu ob mostu. Ta most je bil Cankarjev bataljon požgal že pred dvema letoma. Zdaj je bil nanovo zgrajen in zato tako močno utrjen.

Karlu je ta most zbujal še posebne občutke. Pomenil mu je toliko kot stari svet, ki ga je treba porušiti. S šestnajstimi leti ga je zaneslo med graditelje tega mostu. Sprva je nosil vodo ter pomagal kovaču, ki je ostril krampe, in opravljal pomožna dela. Kruh je bil grenak, prenekatera klofuta je Karlu priletela za ušesa. Morda se je prav zato odločil, da bo sam vodil napad.

Tomo, Vojko in Marko so prodirali korak za korakom po spolzki travi na robu rečne struge. Čim bliže so bili mostu, tem bolj je bilo obrežje oglodano. V oči jih je bodla zlovešča luč in premikali so se počasneje.

Karel se je s svojimi skupinami pomikal za nasipom ceste. Z njim so bili težki mitraljezi in minometi.

Ana je ostala s kuharjem Nandetom in rezervno četo v varni razdalji v naselju, pripravljena z drugimi bolničarkami vred na obvezovanje ranjenih. Zelo se je bala za Primoža. Žalostne in zbegane Poljakove oči ji niso šle iz misli, slutila je, da bo minerjem trda predla. Če ne bi nosila pod srcem otroka, bi želela biti z njimi, kot po navadi, da bi jim takoj obvezovala rane.

Tomu se je zdelo, da je tišina napeta kot lok, preden poči. Plazili so se po umazani, mokri zemlji. Bili so premočeni do kože. Z vseh strani so neopazno obkoljevali utrdbe. Pred njihovimi očmi se je v medli svetlobi vzpenjal most, zavit v pramene megle, ki so se lizali nad gladino reke. Bili so že tako blizu, da so slišali, kako se v mostne opornike jezno zaganja razpenjena voda. Videli so cestni lok, ki se je izluščil iz medlega sija in utonil onkraj mostu v morje noči prav tam, kjer so pobočja strmaglavljala v dolino.

„Kaj je pravzaprav most?" je pomislil Vojko. „Nekaj zelo pomembnega v človeškem življenju. Prehod z ene obale reke na drugo. Pot od človeka k človeku ali pa stran od ljudi. Gorje ljudem takrat, ko se mostovi podirajo, in blagor njim, kadar jih gradijo."

Zavit v meglo in osvetljen od trepetajoče luči reflektorja, ki je tipal v temo, je bil most s svojim spojenim ogrodjem trdnost, premagujoča kalni tok deroče reke.

Od mostu je Vojku zdrsnil pogled na osvetljeni glavni bunker, ki je bil podoben ogromni mračni lobanji, vsajeni v zemljo. Iz temnih lukenj so štrlele cevi mitraljezov. Manjša odporna gnezda pa so bila videti kot skale, odvaljene s pobočja gore nad reko.

Plazili so se počasi, zdaj že po obrežju struge, tu in tam po kolenih, komolcih in kakor je že naneslo. Dež jih je premočil do kože, tresli so se od mraza. Zemlja je bila mastna, mokra in črna. Nebo se je razpenjalo čez dolino kakor svod lobanje. Vse do žičnih ovir so prišli neopaženo. Zaslišali so škripajoče korake. Stražar je prišel na most, ne da bi kaj slutil.

V zamegleni molk se je pretakala reka. Napetost je rastla s kvadratom časa in postajala neznosna. Potegnili so se v korito struge in se zlepili z zemljo. Vojko in Primož sta se tiščala vkup. Primož je nameril šarca na stražarja. S kopitom ob ramenu in prstom na petelinu je napeto čakal, tako da so mu jele odreveneti roke in ga boleti noge. Nehote je pomislil, zakaj ju je Orlov dodelil minerjem za zaščito. Vsekakor zato, da bosta tu prestregla večino krogel . . .

Podporočnik se je priplazil do žic. Z bajonetom je prebadal mastno prst pred seboj in iskal mine. Potem je legel na hrbet. V šibkem soju svelobe so videli, kako trga žico za žico. Do njih so prihajala škrabljajoči šumi, potem pa je zazvenela konzervna škatla, kakršnih je mnogo viselo na žicah.

„Halt! Wer da?!" je zavpil v temo stražar.

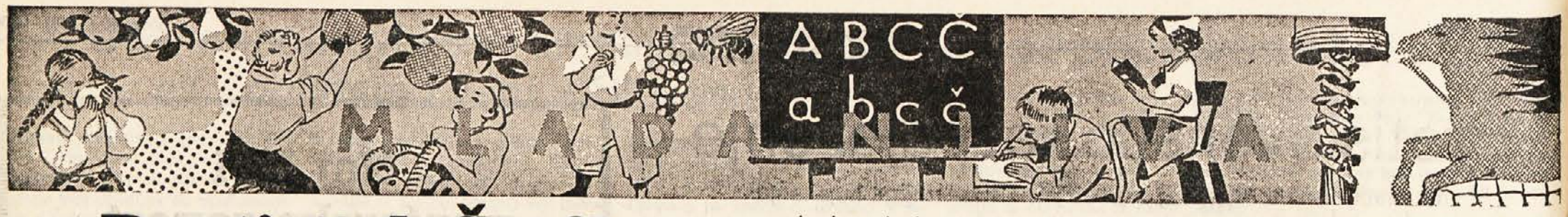

Pastirček Štefko

Bilo je jeseni in listje se je začelo barvati. Lep je bil pogled na gozd, ki je žarel, kakor bi ga zajel velik ogenj.

Ljudje pa niso videli lepote, bili so žalostni. V deželi je divjal okupator. Po hribovskih vaseh so se zadrževali partizani, večkrat so se spopadli z nemškimi vojaki. Ljudem so pripovedovali o zmagi in svobodi.

Razornikov Štefko je bil tedaj še fantiček. V šolo ni hodil, ker so Nemci izgnali slovenskega učitelja in šola je bila odtlej zaprta. Prišle so sicer nemške učiteljice, a njegovi starši fantiča niso pošiljali v šolo.

— „Bolehen je in ne zmore dolge hoje iz hribovske vasi v dolino," se je izgovarjal oče, ko so ga klicali k nemškemu županu na razgovor.

Štefko je ostal doma in je pasel svoje tri koze. Stara je bila Belka, njeni mladici pa sta bili še Šeka in Murka.

Tisto jesen je gonil Štefko svoje živalce na pašo pod hrib Hrastovec. Tam je bil najraje, ker je bilo v grmovju še dovolj paše za njegove koze. Izpred Hrastovca je dobro videl na svojo domačijo v Podbukovici. Njihova hiša je stala na robu velikega sadovnjaka. Skozi prazne veje so ga pozdravljale stene domače hiše.

Belka, Šeka in Murka so se zadovoljno pasle, sam pa je skakal okrog njih, metal je kamenje ali palice. Včasih je žvižgal, drugikrat je prepeval.

V bližini se je zadrževal rumenokljuni kos in mu je prepeval, da pastirčku ni bilo nikoli dolgčas.

Kadar je po deževnih dnevih prisijalo toplo sonce, je imel Štefko v hosti zmeraj dosti dela. V košaro je nabiral jurčke in teh so bili doma zmeraj veseli.

Če je imel srečen dan, je prinesel domov zvrhano košarico gob. Tedaj jih je bilo dovolj za domače in tudi za partizane. Ti so dostikrat prišli v vas, da so se ogreli, oprali, očistili in porazgovorili s prijaznimi vaščani ob topli peči in pri polni skledi. Vsi prebivalci male gorske vasice so bili veseli, kadar so prišli.

O mali vasici je šel med partizani vselej dober glas in najbolj so hvalili Razornikovega očeta in mater:

„To so dobri ljudje, z odprtim srcem in roko!"

Sredi Podbukovice je stala cerkvica. Štefkov oče Miha se je dogovoril s partizanskim komandantom Bliskom, da bo za „mežnarja".

„Le kaj bi mežnaril, ko tega posla nisem vajen."

Nazadnje pa se je Miha Razornik le vdal in na široko zasmejal, ko mu je povedal komandant Blisk svoj načrt.

„Posebnega dela ne boš imel. Le zjutraj, opoldne in zvečer boš pognal zvon v cerkvici in dal s tem znamenje, da v vasi ni sovražnika in da je v okolici mirno. Mirno zvonenje ob jutranji, opoldanski in večerni uri naj bo enakomerno in brez prestanka. Če pa bi prišel v vas sovražnik, poženi zvon in zvoni na kratko, da nas bo odsekano zvonenje opozorilo: Ne hodite v vas!"

„O, take sorte mežnar, ki svari partizane pred Nemci, pa bom že," se je vdal Štefkov oče in še sinko je bil vesel, ko je slišal, kako bodo z zvonom svarili pratizane.

Tisti jesenski dan je bil Razornikov Štefko spet na paši pod Hrastovcem. Imel je dober dan in v košarici je imel že do vrha lepih gob.

„Komandant Blisk me bo pohvalil za polno košaro zdravih jurčkov", se je vzradostil Štefek.

Tedaj se je postavil k smreki, ki je rasla na robu pašnika. Pod njim se je zvijala ozka, ovinkasta pot.

„Tam spodaj je teta Neža," se je zamislil fantiček. „In poleg njene hiše žubori reka," je mrmral pastirček in zrl v dolino.

Nenadoma pa se je ustrašil! S ceste, ki je vodila ob reki, se je odločila četa nemških vojakov. Krenili so v breg proti Podbukovici.

„Sovražnik prihaja!" se je zresnil pastirček. „Kaj naj storim, da tuja vojska ne bo presenetila naših borcev?"

Kar drgetal je od zadrege.

„Ali naj stečem domov v vas in naj dam znamenje z domačim zvonom?"

„Do doma ne bom prišel hitro, ker me bodo zadrževale koze," se je ovedel Štefek in sklenil:

„Tjale, k podružnični cerkvici pod Hrastovcem bom skočil in nekajkrat pozvonil, kakor sem slišal očeta," si je dejal in tako tudi storil.

„Ena, dve, tri!... in že je drvel v hrib. Povzpel se je v zvonik samotne podružnične cerkvice. Poprijel je za vrv, ki je visela iz zvonika in začel zvoniti. Vrv je vlekel na kratko: „cin-cin... cin-cin..." Tako je slišal nedavno tudi očeta, ko ga je poučeval komandant Blisk, kako naj zvoni. Potem je malce prenehal in spet zvonil kratko, svareče.

Sunkovito zvonenje se je začulo po Hrastovcu in tudi v domači vasi. Ljudje so stekli iz gozda, kjer so napravljali drva in nastilj, domov. Partizani pa so se premaknili iz bližine Podbukovice višje v hrib, kamor se tuja vojska ni upala.

Ni minila niti ura in že so stopili v samotno Podbukovico nemški vojaki v jeklenih čeladah.

— „Kje so banditi? Wo sind die Partisanen...?" so spraševali in so potiskali svoje radovedne nosove v vsako hišo, v vsako sobo, v vsako kajžo in čumnato. Tudi za kozolce so stopili in po podih so se vrteli.

„Wo sind die Banditen?... Kje so banditi?" so venomer ponavljali in tiščali svoje kosmate roke na petelinih svojih pušk. Bali so se nenadnega napada.

„Banditov ni pri nas... in partizani ne prihajajo v vas," so se izgovarjali vaščani.

Nemci so jim gledali v oči, pa ni nihče umaknil pogleda.

Pot nemških vojakov v Podbukovico je bila zaman. Niso našli ne partizanov niti kakega sledu, da bi zahajali v vas.

Zvončkanje malega pastirčka na Hrastovcu je doseglo svoj namen.

Uganke

Ko sonce k nam z neba posije,
se kakor klop nas vseh drži,
brž pa ko sonce se poskrije,
še tisti hip nas zapusti.

(Sonce)

Bel kot sneg,
kot zdrob droban,
sneži vsak dan
za dober tek.

(Sladkor)

Ne skrhajo se ji zobje,
čeprav — železo včasih je.

(Rja)

Sonček lenušček

Sonček je postal lenušček,
nič več noče greti —
pozno, pozno zjutraj vstane,
kot brlivka sveti.

Sonček, damo ti bonbonov,
če zakuriš bolje —
našo muco zebe v tačke,
tudi mi smo kisle volje.

Neža Maurer

VLADO FIRM

Mali nepridipravi

Po stari, razraščeni bukvi sredi gozda je plezala črna žolna z rdečo kapico. Trkala je po hrapavi skorji in stikala za zajedavci. Naveličana je sfrfotala proti leščevju, ko jo je splašil krik otročajev. Četverica malih razposajencev je drobila po sončni rebri in stikala za ptičjimi gnezdi. Otroci so prebrskali vsak grm in s šibami smukali listje z vejevja. Zapodili so se po trati, se ustavljali pred luknjicami v travi in z olesenelimi travami bezali v črne luknjice, da preženejo črne godce murne iz njihovih skrivališč. Hop, hop, že so lovili poskočne kobilice, ki so poskakovale med visoko travo in se reševale kot so vedele in znale.

Mirni gozd je onemel. Ptičje žvrgolenje je utihnilo, a črni ostareli gaber ni mogel umiriti trepetajočega listja. Le kaj bodo še počeli ti mali razposajenci.

Resk, resk, so lomili mlado šibje. „Še praproti natrgaj!" se je oglasil eden. „Postavimo si kočico iz praproti in šibja. Tam pod rebrijo." Le kaj vse se je pletlo v njihovih glavicah. „Na travo, visoko in mehko!" je vzkliknl drugi in že vtaknil palec v usta, ko se je urezal na ozki in trdi travi. Kaj kmalu je bilo nalomljeno mlado šibje, na grmičevju pa so ostali le štrclji. Kup trave se je večal, da bi nasitil kar tri lačne kozice.

„Hop, hop!" je vzkliknil mali razposajenec, stekel in se povaljal po dehteči travi med gorskim cvetjem, da je visoka in sočna trava žalostno polegla, odtrgano pisano cvetje pa je veter raznašal na vse strani. Žalostno so se nagibala polomljena cvetna stebelca. Opazili so okrasni grmiček, ki je bil kaj kmalu oskubljen. S cvetočimi vejicami so hoteli okrasiti svoj indijanski „vigvam", kot so dejali.

Tožil in tožil je žlahtni, rdeči sleč. Tudi rumenemu regratu ni bilo prizanešeno. In komu še vse, kdo ve. To so vedeli le otroci, ki so to počeli.

Niso pa na svoje prijateljice, pisano cvetje, pozabile brenčeče čebele. Bz, bz, bz, je zabrenčalo in že so se s cvetov dvignile razdražene čebele in se zakadile med male nepridiprave. To je bilo brenčanja, jeznega brenčanja, joka in stoka. Kratkohlačniki so tekli, kar so jih nosile noge, se spotikali, padali in se solznih obrazov spuščali po strmi rebri v dolino.

Da, da! Čebele so jih obletavale, pikale in jezno brenčale. So že vedele zakaj. Dobra šola za razposajene nepridiprave.

O, dobri hladni potoček, kako si blažil in hladil zabuhle umazane nožice. In mokri pesek je bil kaj dober za obkladke. Na čopasti borovi veji pa se je gugala vedno živahna veverica in se posmihala mali četverki.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

Meglena noč je molčala in v pošastno tišino je padal dež. Čez nekaj časa, ko se je vse pomirilo, se je podporočnik spet lotil žice. Pretaknil se je že skoraj skoznjo, ko je stražarja spet nekaj vznemirilo. Prišel je na most in zavpil z visokim, hreščečim glasom:

„Halt! Wer da?!"

Dež je škrabljal naprej in nad reko je ležala tišina. Stražar je dvignil orožje in zapel je rafal, ki je dvignil vodene curke tik ob obrežju.

Takoj ko je počilo, je tudi Primož pritisnil. Stražar se je zgrbil in padel po tleh. Napetost se je pretrgala kot trhla vrv pod pretežkim bremenom. Z vseh strani je zabobnelo, skozi zrak je sičala svinčena toča.

„Porkamadona! Sranje hudičevo!" je klel Orel na drugi strani reke, ko je propadla zamisel o presenečenju.

V bunkerju je zašumelo, kot bi dregnil v osir. Slišali so rezka povelja in šklepet zaklepov pri mitraljezih. Noč je oživela. Roji raznobarvnih raket so prepregli okolico, da je bilo svetlo kot podnevi. Mitraljezi so tako naglo zaregljali, kot bi stražarji spali s prsti na petelinih. Snopi svetlečih izstrelkov so se usipali vse naokrog, zemlja se je prašila. Zažarelo je svetlobno oko reflektorja, tipalo po obodu žice in našlo pretrgano mesto. Prav tedaj je sredino tega očesa zadel rafal Primoževega šarca, da se je razletelo steklo na tisoče koscev in je vojak ob njem omahnil.

„Daj, Vojko! Ti, ki imaš na puški daljnogled, pobij preostale luči, da bo tema!" je vpil Marko in gonil svoje minerce naprej.

Postojanka se je zavila v temo, meglo in dim. Onkraj cestnega nasipa je rjovel Karel:

„Sipaj mine!"

Angleški protitankovski minometalec je bruhal v utrdbo mino za mino. Eksplozije so klale ozračje, da je gromko odmevalo od bližnjih in daljnjih strmin, kot bi se podirali v vesolju skladi teme in drveli v to nesrečno grapo.

V tem peklenskem ognju, ko so si napadalci in napadeni odprli vse ventile strahu in streljali, kar se je dalo, je podporočnik še in še grizel žico, kot se ne bi nič dogajalo. Marko je v napetosti žvečil tobak, pljuval na blatna tla in robantih, da hoče imeti za minerce prehod, drugače bo vse postrelil. Pravzaprav jim spredaj v žicah ni preostalo drugega. Brž ko bi kdo dvignil glavo, bi padel prerešetan od teh ali onih krogel.

Če bi bilo po Markovo, bi sedaj ko je presenečenje propadlo, stisnili rep.

„Vojko! Zdaj je tako kot z lisico, ki so jo našli pri kurah. Prvi strel — izgubljena igra."

Toda Karel ni mislil tako. S silo je hotel osvojiti utrdbe in razrušiti most. Tako je mislil tudi Orlov, ki se je s svojimi skupinami onstran reke približal pomožnim bunkerjem, ki so jih obmetavali z ročnimi granatami in plastikom.

Bledo rumena in zelena svetloba se je trepetaje vžigala in lesketala na valovih narasle reke. Voda je brizgala, brazdali so jo izstrelki in mine. Veliki bunker se je zavil v dimni steber. Protioklopne mine so se razletavale s strahovitim truščem, deli betona in brun od pomožnih gnezd so deževali po okolici.

„Jaz bom vodil miniranje s te strani. Ščitite nas," je dejal Tomo, ko je sprejel poročilo, da je prehod skozi žico prost, in je videl da se Marko ne zgane. Zdaj, ko je pokalo kot v peklu, ga je tesnoba in razrvanost minila.

V svitu rakete je Vojko ujel žar maščevalnega ognja in neznane strasti v Tomovih očeh. Ni ga razumel. Kot obveščevalni oficir je svoje opravil. Čemu se izpostavlja brez potrebe pri vsakem napadu, saj ga mora slej ali prej zadeti?! Tudi Karla ni razumel, da kot brigadni komandant sam vodi četo v napad na te usrane žandarje. In kaj, če porušijo most — Nemci bodo v štirnajstih dneh zgradili novega...

Karel je petdeset metrov stran izza cestnega nasipa vodil napad bombašev in usmerjal ogenj težkih strojnic. Z druge strani je sekal Orlov, tako da so bili diverzanti pod ognjem nemških in partizanskih krogel.

Čas, ki se je prej vlekel, je stekel kot slap čez skalovje. Tomo in Markovi minerci so poleg že utrtega napravili z minami na drogovih nov, širši prehod skozi žico. Na neko mesto pa so nametali deske in koce, da bi laže prešli ovire.

Streljanje je pojenjalo. Napadalci in branilci so postali previdnejši. Duh po krvi in eksplozivu je Karla, ki je poveljeval, pekleno razdražil. Napad se je zavlekel. Karel je stopil na nasip in zavpilh iz vseh pljuč, da je prevpil streljanje:

„Takoj minirajte bunkerje! Potem pa na jurišl"

Tomo se je z minerci le prebil skozi žice. Z minami iz plastika na koleh so zaminirali pomožna gnezda in pregnali vse Nemce v glavno utrdbo. Tudi k tej so prislonili na vogal precej težko mino. Po strahoviti eksploziji, ki jih je daleč naokoli oškropila s prstjo, je legla na bojišče grozljiva tišina, da jih je od nje bolelo v ušesih.

Karel je dvignil brzostrelko in zarjovel s svojim globokim glasom, da je odmevalo širom po dolini, po vsem koritu, in zmrazilo vse, kar je bilo živega:

„Juriš! Huraa! Vsi naprej!"

Z vseh strani so se dvignile z brozge postave. Zapodili so se k ščitnim oviram in vdirali čeznje. V naskoku so zavzeli pomožna gnezda in se v njih utrdili. Streljanje, stokanje ranjencev, cviljenje in kriki — vse se je mešalo v dušljivem dimu...

(Dalje prihodnjič)

za oddih in razvedrilo

MIMI MALENŠEK

Gamsi

S prvim svitom sva se začela vzpenjati v goro in zdaj je bil že visok dan. Vrhovi so bili blizu, dolina pa globoko spodaj. Na dnu jezero, zeleno, ob robovih temnikasto, v sredi se je iskrilo, prestrezalo sončne žarke kot veliko ogledalo. Bregovi so mu cveteli v zlatu jesenskega listja. Z Justom sva se ustavila na pobočju. Zagledal sem se navzdol. Med zelenim smrečjem so se belili hoteli. Hiše ob jezeru, cesta, avtomobili na cesti, čolnarna na drugem jezerskem bregu, ribogojnica — vse sem razločil v sonču oktobrske nedelje in vse je bilo kot igrače, vasica iz kock, ki jo otrok postavi na mizi, samo jezero je bilo tudi s te višine veliko, Bohinjsko jezero, in modre gore, ki jim je sneg pobelil vrhove, so bile veličastne. Kakšen čudovit svet! Kakšen nepozaben jesenski dan!

Bila sva nad koritom, nad zevajočo skalno razpoko. Dno korita je bilo zatrpano s kamenjem, na otočkih prsti je nekaj grmičev kljubovalo vodam in grušču ob divjih planinskih nevihtah z nalivi. Just je gledal v korito, jaz po dolini.

„Morala bova na skalni mel na drugi strani," je rekel. „A tu ne moreva čez korito. Tem globokim razpokam ni zaupati."

„Morala bova više gor," sem rekel. „Tam vem za prehod." In sem pristavil: „Če ga ni uničila kakšna poletna nevihta. Bil je dober prehod, udoben, kakor bi šel po kamnitem jezu."

„Onkraj so gamsi?"

„Na policah tam zgoraj. Zanesljivo."

„Upam," je zamrmral Just.

„Dobil boš svojega gamsa," sem rekel.

„Upam," je spet rekel Just in dalje s pogledom meril zevajočo klinasto sotesko pod nogami.

Moral sem se mu nasmehniti. Prav obsedlo ga je, da mora dobiti gamsa. Že v avgustu je začel govoriti o gamsih. „Nikoli še nisem podrl gamsa," je pravil. „Srnjake — srnjakov je bilo že nekaj. O drugi divjačini ne bi pripovedoval. A gamsa — še nikoli." Še samega me je prevzela njegova nestrpna želja, da bi dobil svojo lovsko trofejo. „Kakšnega starega samca," je pravil. „Kakšnega prav bradatega, s hudičevo kozjo brado! Za lovski klobuk si jo bom zataknil." Tako sva pričakala čas, ko se začne lov na gamse. „Poslušaj, inženir," mi je zdaj pravil Just, „stavil bi, da nama jo bo vreme zagodlo." (V tovarni mi zmeraj pravi inženir, ker dela kot strojni tehnik na mojem oddelku. Zunaj tovarne sem zanj Andrej in prijatelj.) A vreme nama je na srečo ni zagodlo. Nikoli še lepšega lova!

Še kakšne pol ure sva se vzpenjala navzgor. Prehod je bil še zmeraj tam, kamnit jez, kot bi ga naredile človeške roke. In nato spet po pobočju, po porjavelem rododendronu proti melu.

Tedaj sem ga zagledal — gamsa na skalni polici. Prej kot sem se bil nadejal. Nehote sem zadržal Justa za rokav, nehote govoril pridušeno.

„Ga vidiš? Prej ga boš imel, kot si si mislil!"

Just je globoko zasopel. „Daj daljnogled!"

Ujel je žival v lečo. Ni mogel odtrgati pogleda. „Res, pravi bradati hudič," je rekel odobravajoče.

Zdaj je tudi meni srce zaigralo. Ni pač lovca na svetu, ki ne bi čutil, kako mu kri živo, veselo, vznemirjeno zakroži po žilah, ko zagleda v pečinah na skalnatih policah rjave divje koze. Kakšna gibka telesa — zdi se, da pršijo električne iskre živalim iz dolge dlake, da je zrak okrog njih nabit z zdravo, prvinsko močjo.

Trop je bil na položnih policah. Ko sva se pomaknila proti melu, sem jih videl na streljaj blizu. Bilo jih ni več kot šest ali sedem. Vmes dva mladiča. Stiskala sta se k materam. Zdaj sem jaz naravnal daljnogled. Sedem gamsov, da, med samicami dva mladiča. In zdaj jaz nisem mogel odtrgati pogleda od njih. Rjave živali tam gori, bilo je, kot bi gledal izklesano skupino, skorajda se niso premikale. In spredaj, blizu roba police nad melom, bradati gams vodnik. — Srce mi je veselo poskakovalo, od veselja norelo v prsih. Nikoli nisem videl lepšega prizora!

Oprezno sva se bližala peščenemu plazu in si iskala pripraven prostor. Bila naju je sama čuječnost. Niti kamenček se nama ni zatrkljal pod nogami. In vse je bilo dobro, dobro, najboljše. Še vetra skoraj ni bilo. Rahla sapica, ki je kdaj pa kdaj hušknila po pobočju, je vela od jezerske strani. Živali naju niso mogle zavohati.

In šele ko sva bila že na plitvem grebenu, ki je bil kot oaza zdaj golih, kakor okleščenih dreves in suhe planinske trave sredi širokega kamnitega plazu na pobočju, ko se je Just že stisnil h golim rogovilam suhega gorskega hrasta, izglajenim od vetrov kot bleščeč se granit, in je dihal kratko, hitro, neslišno, zanesljivo znamenje velikega razburjenja, ki se skriva pod navidezno mirnostjo, skorajda negibnostjo, posebnega razburjenja, ki prevzame lovca, kadar zagleda pred seboj sijajen plen — da, šele tedaj sem nenadoma začutil nelagodnost.

Skupina na skalni polici... Predolgo je že stala tam. Preveč negibna je bila. In veliki stari gams na robu police — nekaj nenavadnega je bilo v tem, kako je kdaj pa kdaj dvignil glavo, kakor da voha v zrak, potem pa je glavo povesil, — tako nisem še nikoli videl stati gamsa na straži. Žival je premikala glavo kot iz navade, samogibno. V teh gibih ni bilo čutiti živcev, od čuječnosti napetih kot strune. In mladiča, ki sta iskala varstva pri samicah, iskala njih telesno bližino, in samice, ki so stale tam otopelo — nekaj je bilo narobe z družino gamsov tam na polici, sam nisem vedel kaj, toda nekaj je bilo narobe.

Hotel sem dati Justu znamenje, toda v njem se je bila že preveč razigrala lovska kri, da bi bil videl kaj drugega kot svoj zaželjeni plen. — Strel je razgnal mir oktobrskega sončnega dopoldneva visoko na pobočju gore nad jezerom. Odmev se je trkljal od prepadnih sten v dolino. Potem je bilo trenutek vse tiho. V tišino se je zatrkljalo nekaj kamenčkov. Just je bil bled od veselega razburjenja.

Potem se je zgodilo tisto nenavadno. Mislil sem, da sanjam. Žival, ki je tako nenavadno mrtvo dvigala in povešala glavo na polici, hudičevo bradatega gamsa vodnika, ni bilo več, skupina pa se je razbila — toda zdaj se je začelo dogajati nekaj, ob čemer sem čutil, da mi ledeni kri v žilah. Žival nikoli ne krši nekaterih nepremakljivih pravil v svojem ravnanju, in ko se dolgo srečuješ z njimi, večidel zmeraj naprej veš, kaj ti je pričakovati in česa ne. Povsem zanesljivo sem vedel, da se bo družina gamsov pognala v beg od travnatih polic navzgor; natanko sem jih videl, čudovite živali, kako bežijo, kako se njihovi črni parkeljci lovijo za skalnate robove, komaj za otroško peščico velike, kako se nato poganjajo dalje; zdelo se mi je, da čutim v nosnicah plemeniti vonj po gamsih, po divjini. Iskal sem mesto, kjer se bodo izognile koritu, tamle zgoraj na desni, tam se bodo ob steni pognale navzgor po ozkem travnatem pasu; videl sem črne hrbte, ki se vzpenjajo navzgor, videl sem, kako bom pomeril, pritisnil, imel morda srečo... Potem pa se je pred mojimi očmi zgodilo to, da se je razbita skupina spet združevala, strnila se, potlej ko se je bila za trenutek razletela, in nato se je družno pognala — naravnost navzdol, v kamniti mel. Zavpil sem, potegnil Justa za rokav, kakor v norih sanjah sem se vrgel na tla, potegnil še Justa za seboj — in potem sva ležala tam, z glavo na jeziku zemlje, pokritem s suho travo, in nad nama je grmela gora, bilo je, kot da se je ves kamniti plaz sprožil in bo zgrmel v dolino, in morda bo zasul tudi najin greben, to travnato liso na sredi. Morda sploh ni bilo veliko kamenja, ki se je kotrljalo navzdol, toda kotrljalo se je s truščem in odmev je desetero vračal tisti posebni, srhljivi grom, ko se drobijo skale. V presledkih sem vzdignil glavo, pogledal čez komolec, v nekem trenutku videl nekaj rjavega, in tisto je zdrsnilo navzdol, in Just je rekel, da vidi gamsa, ki ga nese navzdol, in žival ni mrtva, a si ne zna pomagati — in kaj je vendar to? „Kaj je vendar to, Andrej?"

„Nevem," sem rekel. „Videla bova. Počakaj!"

Kamenje, ki so ga sprožili na slepo bežeči gamsi, se je odtrkljalo. Odmev se je izgubil na dnu. Spravila sva se s travnatega jezika. Previdno sva tipala nazaj nad korito, šla čez kamniti jez, ki se je zdel, kot da so ga zložile človeške roke. Ves čas sva hodila tako tiho in oprezno, kakor da ne zaupava več gorskemu svetu, ki resda hrani v sebi nevarnosti, a se mu tisti, ki ga pozna, vendarle sme zaupati. Zdaj sva hodila, kot da lahko vsak hip doživiva spet novo, sovražno presenečenje.

Polica, kjer so bili prej gamsi, je bila prazna. In zdaj se je zdelo skoraj neverjetno, da je prej stala tam gori tista nenavadna skupina.

Tako je očitno mislil Just, zakaj rekel je: „Neverjetno."

Jaz sem mu samo prikimal.

Gamsi so naju zbegali. Spustila sva se niže. Bilo je prezgodaj, da bi se že vračala. Odšla sva proti planini. Še zmeraj sva se ozirala navzgor po pobočju in bilo je, kot da nekaj pričakujeva. Nekaj nenavadnega, kar je v nasprotju z zakoni, ki veljajo v planinskem svetu.

Popoldne sva se ustavila pri nekem pastirju. Dal nama je mleka, midva sva mu dala požirek konjaka in lovske klobase, in potem smo sedeli pred tamarjem in se pogovarjali. Pravil sem mu o nenavadnem doživljaju z gamsi; še zmeraj mi je bilo, kot da pripovedujem o nečem neresničnem, tako neverjetno je bilo vse to. Pastir me je pazljivo poslušal, in ko sem utihnil, je še zmeraj kar molčal.

„Videl sem že tudi bolne živali," sem rekel. „Tava okrog in potem pogine. A ti gamsi so storili nekaj, česar tudi bolna žival nikoli ne stori."

Pastir je počasi prikimal, si gladil ožgano, neobrito lice. Lice kot bi ga izstružil iz rjave korenine. Potem je rekel, kakor da mu je težko izreči nekaj, kar se zdi kot žalitev za plemenito gorsko divjad:

„Kuga. Če je tako, kot pravite, je kuga. In potem bo poginilo veliko gamsov. Morda vsi tropi daleč okrog. Nekoč se je to že zgodilo. Fantič sem še bil. Slišal sem praviti... Daleč okrog ni bilo nobenega gamsa. Nekaj let pozneje so jih pripeljali od nekod, ne spominjam se več odkod. Da, kuga. Slepi so."

Nato spet ni več spregovoril o gamsih. Kot da ne mara govoriti o krivici, žalitvi, ki jo je narava zagrešila nad plemenitimi živalmi.

Slepi gamsi.

Just se je naslonil v avtomobilu na sedežu in zdelo se je, da spi. Toda zanesljivo je ves čas premišljal o slepih gamsih.

Jaz tudi.

Nikoli jih ne bom pozabil.

DOMISLICE

- **Človek ne prenaša ničesar težje od dolgega časa.**
- **Grešiti je človeško, oproščati božansko.**
- **Če gre vse v redu, si očitno nekaj prezrl.**
- **Raje bodi levji rep kot pasja glava.**
- **Preveč se čudimo tistemu, kar redko vidimo; premalo temu, kar vidimo vsaki dan.**
- **Ženina ljubezen je napisana na vodi, njena zvestoba pa je vklesana v pesek.**
- **Knjige imajo svojo lastno usodo, njihovim pisateljem pa jo krojijo drugi.**
- **Vsaka mačka je srečna, če se je drži maček.**
- **Dostojanstvo primanjkuje tistemu, ki si ne usodi pohvaliti sovražnika.**
- **Aforizem je koncentrirana misel in je v miselnosti, kar je v literaturi pesem.**
- **Ista filozofija je lahko dober konj v staji, a hkrati slabo kljuse na potovanju.**
- **Človek ne more želeti tistega, česar ne pozna.**
- **Idealist je najidealnejša tarča vsakdanjih očitkov, ker misli povsem drugače kot dela.**
- **Kadar morajo eni poslušati ukaze drugih, tedaj ni govora o enakosti.**
- **Osel gre samo enkrat na led; ali naj to pomeni, da moramo mi, ki nismo osli, večkrat nadrsati!**
- **Kdor drugemu jamo koplje, lahko naleti na zlato žilo.**

PRIPOROČAMO VAM:

Zbrana dela Ivana Cankarja

		šil.
1. knjiga:	EROTIKA 1899, NEZBRANE PESMI, DODATEK, 396 str., pl.	77
2. knjiga:	EROTIKA 1902, NEOBJAVLJENE PESMI, NEMŠKE PESMI, 420 str., pl.	88
3. knjiga:	ROMANTIČNE DUŠE, JAKOB RUDA, ZA NARODOV BLAGOR, 432 str., pl.	80
4. knjiga:	KRALJ NA BETAJNOVI, POHUJŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI, 400 str., pl.	88
5. knjiga:	HLAPCI, LEPA VIDA, DODATEK, 270 str., slik. priloge, pl.	88
6. knjiga:	MLADOSTNA PROZA, DODATEK, 480 str., pl.	88
7. knjiga:	VINJETE, NEZBRANE VINJETE, 418 str., pl.	84
8. knjiga:	JESENSKE NOČI, POPOTOVANJE NIKOLAJA NIKIČA, KNJIGA ZA LAHKOVERNE LJUDI, 348 str. pl.	77
9. knjiga:	TUJCI, OB ZORI, NEZBRANE ČRTICE, 404 str., pl.	115
10. knjiga:	NA KLANCU, ŽIVLJENJE IN SMRT PETRA NOVLJANA, 356 str., pl.	130
11. knjiga:	HIŠA MARIJE POMOČNICE, MIMO ŽIVLJENJA, 344 str., pl.	137
12. knjiga:	GOSPA JUDIT, KRIŽ NA GORI, NOVELE IN ČRTICE, 456 str., pl.	92
13. knjiga:	POTEPUH MARKO IN KRALJ MATJAŽ, V MESEČINI, NINA, 304 str., pl.	110
14. knjiga:	MARTIN KAČUR, SMRT IN POGREB JAKOBA NESREČE, ALEŠ IZ RAZORA, 340 str., pl.	95
15. knjiga:	KRPANOVA KOBILA, MARTA, 396 str., pl.	110
16. knjiga:	HLAPEC JERNEJ IN NJEGOVA PRAVICA, ZGODBE IZ DOLINE ŠENTFLORJANSKE, V SAMOTI, 324 str., pl.	110

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti.

Plačilo možno v obrokih.

KNJIGARNA „NAŠA KNJIGA" CELOVEC WULFENGASSE

Popoldne

Prišla je nekega dne, ko sem bila slabo razpoložena. Sedela sem pri knjigi in se nisem mogla učiti. Nisem bila prijazna z njo. Ona pa mi je prinesla potico od doma. Prinesla mi je jabolka v cekarju. Morala je biti vsa zgrbljena, ko je hodila po ulicah. Prišla je od daleč. Prehodila je dolgo pot, dve uri iz hriba proti postaji. Vozila se je z vlakom dolge ure in sedaj je bila tu. Mama.

In kaj sem ji dala jaz? Sedla je na stol in se mi nasmehnila. Videla sem vso njeno dolgo pot, ki jo je prehodila, dolgo, dolgo pot pred njo, ko se bo vračala. Postalo mi je hudo zanjo.

Pripovedovala mi je novice o domu, o očetu, o bratih in sestrah, o zajčkih, kako se rede, o kravah in konjih, o polju in gozdovih. Bila je polna novic, vsa živahna.

Hotela sem ven, da bi ji prinesla slaščico, a ni hotela. Ni marala niti, da bi jo povabila na kavo. Vsa v skrbi me je vpraševala, kako živim, kaj jem in mi zabičevala, da moram dovolj jesti, ker je študij trdo delo.

Nisem ji povedala, da nisem naredila izpita. Bala sem se preliti skrbi in težave nanjo, da bi razmišljala o njih vse tedne v samotni hribovski vasi.

Trenutki so minili. Odhajala je s praznim cekarjem na dolgo pot. Ni marala, da jo spremljam.

„Ti ostani lepo doma in se uči!"

Ostala sem na oknu. Zunaj se je temnilo. Ulica je bila vlažna. Luči so se prižigale. Zagledala sem jo. Moja mama! Misli so bile krik. Poglej me! Ozri se! Ne vem, ali se je ozrla. Bila sem predaleč, da bi mogla opaziti. Odšla je, jaz pa sem v mislih stopala ob njej skozi vse tiste dolge, neskončne ulice do postaje, vozila sem se z vlakom, kjer so gorele luči, se vzpenjala v hrib...

Potem sem zaprla okno. Ta večer nisem mogla študirati. Jokala sem.

ŠPORTNI VESTNIK

● RAZOČARANJE PO 1:1

Nedeljska prvenstvena nogometna tekma Slovenskega atletskega kluba ni prinesla pričakovanega uspeha. Proti mnogo slabšemu klubu iz Steuerberga, ki je sicer v letošnjem nogometnem prvenstvu nekaj kol vodil v lestvici, je slovensko moštvo doseglo pičel rezultat 1:1 (0:1). Po tekmi na tujem v sedmem kolu je SAK zdrknil zopet za mesto nazaj in zaseda začasno tretje mesto v lestvici.

Ponovno se je uresničilo mnenje, da igra Slovenski atletski klub proti slabšim moštvom izredno slabo. Tako je bilo tudi minulo nedeljo v Steuerbergu, ko je SAK dosegel samo eno točko.

Tokrat je igral Slovenski atletski klub nekoliko oslabljen, saj sta izpadla dva štandardna igralca, Joško Wrolich zaradi poškodbe in Peter Waldhauser zaradi študija. SAK je igral s sledečo postavo: Wakounik; Woschitz, Lampichler, Oraže, Hribar, Wieser Vinko, Pandel, Singer, Lipuš (od 46. minute naprej Hobel), Fera in Waldhauser Folti.

Slovenski atletski klub je od vsega začetka pritiskal in bil v terenski premoči. Vrstile so se izredne možnosti, ki pa niso bile izkoriščene. Najlepšo možnost je v 34. minuti zapravil Folti Waldhauser, ko se je znašel sam pred vratarjem Steuerberga. Jože Fera je izvrstno poslal žogo z glavo na prečko, odkoder se je odbila in padla Waldhauserju pred noge. V 37. minuti pa je

Pandel (temna majica) je dosegel v tekmi s Steuerbergom edini gol za SAK.

gostitelj dosegel zadetek, potem ko je odpovedala celotna slovenska obramba. Izmed redkih napadov so gostitelji enega zaključili uspešno, dočim je SAK silovito napadal, vendar končnih uspešnih akcij ni bilo. Napadalci SAK so pokazali premalo iznajdljivosti in odločnosti.

V drugi polovici je namesto poškodovanega Lipuša prišel na polje mladinec Hobel, ki je nekajkrat poskrbel za zmedo pred nasprotnikovimi vrati. Edini zadetek za Slovenski atletski klub je v 53. minuti dosegel Marjan Pandel, ko je s prostim strelom iz daljave 25 metrov poslal žogo v desni zgornji kot. Izredne možnosti je zapravil nato še Singer, ki se je nekajkrat znašel sam pred nasprotnikovim vratarjem, pa ga ni uspel premagati.

● ZAHOMEC VZGAJA NAJBOLJŠE SMUČARSKE SKAKALCE AVSTRIJE

Čez 100 skakalcev iz NDR, Jugoslavije, Češkoslovaške, Poljske, Kanade in Avstrije se je pretekli teden zbralo na Češkoslovaškem, kjer so se pomerili na največji plastični skakalnici sveta, na 90-metrski skakalnici v Frenštatu. Zmagovalec izvrstno zasedene prireditve je postal Heinz Wosipiwo iz Nemške demokratične republike s skokoma 84 m in 86 m. Drugo mesto je zasedel Poljak Janusz Pawlusjak (83 m in 83 m) pred Manfredom Wolfom iz Nemške demokratične republike (83,5 m in 81 m). Četrti je bil Poljak Matouš pred Jiržijem Raško iz Češkoslovaške.

Ponovno je bil med Avstrijci najboljši Zahomčan, tokrat Hanzi Wallner. Z enakima skokoma kot znani Raška, namreč 81 m in 79 m, je zasedel odlično 9. mesto. Wallner je bil edini skakalec iz Zahomca, sicer bi ga njegovi prijatelji, ki so zaradi šole in dela ostali doma, vzpodbudili k še večjemu podvigu. Kako izvrstno je mesto Wallnerja, ne kaže le veliko število udeležencev, marveč tudi uvrstitev ostalih Avstrijcev: Rudi Wanner je zasedel 12. mesto, Schwabl je bil 20., Federer je osvojil 30. mesto, Habersatterja pa zasledimo celo šele na 60. mestu.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila: 5.00 — 6.30 — 8.00 — 10.00 — 13.00 17.00 — 19.00 — 20.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

SOBOTA, 6. 10.: 6.00 Jutranja gimnastika — 6.05 Pisana jutranja melodija — 6.55 Glasbeni mozaik — 7.40 Mednarodni delovni trg — 7.55 Na hišni vrt — 8.05 Družinski obzornik — 10.00 V žarišču — 10.45 Naša lepa domovina — 11.45 Za avtomobiliste — 14.00 Koncert po željah — 15.30 Koncertantna godba na pihala — 17.10 Pisano sobotno popoldne — 18.00 Deželni razgled — 18.20 Umetnostna in kulturna kritika — 18.35 Solistična parada — 19.05 Koračnice — 19.50 Note in beležke — 20.10 Spored v orehovi lupini — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

NEDELJA, 7. 10.: 6.35 Koračnice — 8.10 Kmetijska oddaja — 8.15 Kaj je novega — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Ogledalo Mestnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Voščila — 16.00 Radijska igra — 17.05 Ljudski koncert — 18.00 Majhen večerni koncert — 18.30 Kulturna prizma — 18.45 Zborovsko petje — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Govori deželni glavar Sima — 19.40 Deželni razgled — 20.10 Avstrijska rallye — 21.15 Zadnja postaja Dunaj.

PONEDELJEK, 8. 10.: 6.05 Pisana jutranja melodija — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.15 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.30 Avstrijska pesem 20. stoleja — 13.30 Na obisku pri koroških pihalnih godbah — 14.30 Knjižni kotiček — 14.45 Pesniško doživeta Koroška — 15.00 Komorna glasba — 15.30 Še vedno priljubljeno — 16.15 Ženska oddaja — 16.30 Za otroke — 17.10 To radi poslušamo — 17.56 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Zabavna glasba — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zveneči operetni vodič — 21.00 Rešitev ogroženih umetnostnih spomenikov — 21.30 Iz avstrijskega glasbenega ustvarjanja.

TOREK, 9. 10.: 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Svet tehnike — 10.15 Šolska oddaja — 10.30 Slike iz zgodovine avstrijskih mest — 11.03 Dunajske pesmi — 13.30 Godci, zaigrajte — 15.00 Z visoke planine — 16.15 Ženska oddaja — 16.30 Za otroke — 17.56 Oddaja sindikalne zveze — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Ljudska glasba — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zveneča alpska dežela — 21.10 Koroški sprehodi.

SREDA, 10. 10.: 6.00 Jutranja gimnastika — 6.05 Pisana jutranja melodija — 9.00 Avstrijsko ljudsko gledališče — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.15 Šolska oddaja — 11.03 Ljudska glasba z Dunaja — 13.30 Koroški moški zbori — 14.30 Srečanje — 15.00 Ura pesmi — 15.30 Še vedno priljubljeno — 16.15 Ženska oddaja — 16.30 Operetni koncert — 17.10 V dunajski kavarni — 17.56 Oddaja industrije — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Kjer prepevajo . . . — 19.35 Za prijatelja planin — 19.50 Note in beležke — 20.10 Oddaja za 10. oktober — 21.30 Zvezna dežela o sebi.

ČETRTEK, 11. 10.: 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Variacije — 10.15 Spolna vzgoja in starši — 10.30 Oblikovalci avstrijske zgodovine — 11.03 Ljudske pesmi — 13.30 Zabeleženo na koroških cestah — 14.30 Podoba dežele — 15.00 Komorna glasba — 16.15 Ženska oddaja — 16.30 Za otroke — 17.56 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Avstrijska godba na pihala — 19.50 Note in beležke — 20.10 Jeseni, ko odpada listje — 21.00 Iz koroškega glasbenega življenja.

PETEK, 12. 10.: 6.05 Jutranja melodija — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Klavirska glasba — 10.30 Šolska oddaja — 11.03 Dunajski plesi — 13.30 Poskočno zaigrano — 14.45 Koroški avtorji — 15.00 Zborovska glasba — 16.15 Žena v kmetijstvu — 16.45 Otroški zbori — 17.10 Glasba za konec tedna — 17.56 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Robert Stolz dirigira — 19.50 Note in beležke — 20.10 Orkestrski koncert.

SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 6. 10.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 7. 10.: 7.10 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 8. 10.: 13.45 Informacije — Ljudske pesmi — Iz ljudstva za ljudstvo.

TOREK, 9. 10.: 9.30 Vrtiljak popevk — 13.45 Informacije — Športni mozaik — Po lovskih stezah.

SREDA, 10. 10.: 13.45 Informacije — Revija koroških zborov.

ČETRTEK, 11. 10.: 13.45 Informacije — Koroški kulturni pregled — Cerkev in svet.

PETEK, 12. 10.: 13.45 Informacije — Kar po domače.

RADIO LJUBLJANA

SOBOTA, 6. 10.: 4.30 Dobro jutro — 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Slovenski ansambli zabavne glasbe — 10.10 Kličemo letovišče — 11.20 Z nami doma in na poti — 12.10 Melodije za opoldan — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Čez travnike zelene — 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 15.40 Pojo naši operni pevci — 16.40 Plesni orkester RTV Ljubljana — 17.20 Gremo v kino — 18.15 Dobimo se ob isti uri — 18.45 S knjižnega trga — 19.15 Z ansamblom Lojzeta Slaka — 20.00 Radijski radar — 21.00 Zabavna radijska igra — 21.40 Majhni ansambli zabavne glasbe — 22.20 Za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

NEDELJA, 7. 10.: 6.50 Danes za vas — 7.30 Za kmetijske proizvajalce — 8.05 Radijska igra za otroke — 8.41 Skladbe za mladino — 9.05 Koncert iz naših krajev — 10.05 Še pomnite, tovariši — 10.25 Pesmi boja in dela — 10.45 Voščila — 13.30 Nedeljska reportaža — 13.50 Z domačimi ansambli — 14.05 S slovenskimi ansambli in orkestri zabavne glasbe — 14.30 Humoreska tedna — 15.05 Nedeljsko športno popoldne — 17.05 Popularne operne melodije — 18.00 Radijska igra — 18.46 Melodije z velikimi zabavnimi orkestri — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Plesni orkester RTV Ljubljana — 22.40 Vedre note — 23.15 Nočni cocktail.

PONEDELJEK, 8. 10.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.20 Pesem in igra za otroke — 9.40 Z velikimi zabavnimi orkestri — 10.15 Za vsakogar nekaj — 11.20 Z nami doma in na poti — 12.10 Melodije za opoldan — 12.40 Po domače — 14.10 Moški pevski zbor „Slava Klavora" iz Maribora — 14.30 Voščila — 15.40 Godalni orkester RTV Ljubljana — 16.40 Zvoki in barve orkestra David Lloyd — 17.10 Zveneča imena — 18.15 Pihalne godbe na koncertnem odru — 18.45 Kulturni vodnik — 19.15 Z ansamblom Dorka Škoberneta — 20.00 Operni koncert — 21.30 Zvočne kaskade — 22.15 Zaplešite z nami — 23.15 Popevke se vrstijo.

TOREK, 9. 10.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Z našimi simfoniki v svetu lahke glasbe — 10.15 Glasbena potepanja — 11.20 Z nami doma in na poti — 12.10 Melodije za opoldan — 12.40 Slovenske narodne — 14.10 Izbor skladb za mladino — 15.40 Poje sopranistka Leontyne Price — 16.40 Naš podlistek — 17.10 Popoldanski simfonični koncert — 18.15 V torek nasvidenje — 18.45 Tipke in godala — 19.15 Z ansamblom Borisa Terglava — 20.00 Lahka glasba slovenskih avtorjev — 20.30 Ciril Globec: Moška leta našega otroštva, radijska igra — 21.10 Melodije v ritmu — 22.15 Od popevke do popevke — 23.05 Fan Van Ky: Pesmi — 23.15 Trio Di Trieste z glasbo Beethovna, Mozarta in Haydna.

SREDA, 10. 10.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Za mlade radovedneže — 9.25 Mladinski zbori pri nas in po svetu — 9.40 Zgradba marksističnega mišljenja — 10.15 Iz baleta „Labodje jezero" — 11.20 Z nami doma in na poti — 12.10 Melodije za opoldan — 12.40 Od vasi do vasi — 14.10 Poje Akademski oktet — 14.30 Voščila — 15.40 Pianist Pavel Šivic — 17.10 Operni koncert — 18.20 Listi iz pop albuma — 18.45 Naš gost — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana — 21.25 Vedno lepe melodije — 22.15 Revija popevk — 23.15 Plesni zvoki.

ČETRTEK, 11. 10.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Oblaki in padavine — 9.35 Iz partitur operetnih mojstrov — 10.15 Urednikov dnevnik — 11.20 Z nami doma in na poti — 12.10 Melodije za opoldan — 12.40 Skladbe Frana Gerbiča — 14.10 Popoldne za mladi svet — 14.40 Med šolo, družino in delom — 15.40 Povabilo na ples — 16.40 Naš podlistek — 17.10 Koncert po željah poslušalcev — 18.15 Zabavni orkester RTV Ljubljana — 18.50 Mejniki v zgodovini — 19.15 Z ansamblom Jožeta Privška — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 22.15 Za ljubitelje jazza — 23.15 Med pionirji jugoslovanske simfonične literature.

PETEK, 12. 10.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Glasovi v ritmu — 10.15 Po Talijinih poteh — 11.20 Z nami doma in na poti — 12.10 Melodije za opoldan — 12.40 Z domačimi ansambli — 14.10 Češke ljudske pesmi izvaja državni češki narodni ansambel — 14.30 Voščila — 15.30 Napotki za turiste — 15.40 Leoš Janaček: Mladost, suita — 16.40 Popoldanski sestanek — 17.10 Iz repertoarja naših filharmonij — 17.50 Človek in zdravje — 18.50 Ogledalo našega časa — 19.15 Z ansamblom Rudija Bardorferja — 20.00 Iz jugoslovanske zborovske literature — 20.30 „Top-pops 13" — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.15 Paleta popevk in plesnih ritmov.

S SADNIMI DREVESCI IN GRMIČI
drevesnice
Marko POLZER
Lazar pri Veselah
SO VSI ZADOVOLJNI!

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 6. 10.: 15.00 Hišni koncert — 16.05 Za otroke — 16.35 Za družino — 17.00 Seniorski klub — 18.00 Mnenja sem — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Posebej o kulturi — 18.55 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Oddaja Ivana Rebroffa — 21.50 Šport — 22.20 Čas v sliki — 22.25 Sled vodi v nič, kriminalni film.

NEDELJA, 7. 10.: 16.30 Za otroke — 16.40 Za mladino — 17.10 Za družino — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Veselje ob glasbi — 18.30 Oddaja za današnjo ženo — 19.30 Čas v sliki — 19.40 Šport — 20.15 Moliere: Don Juan, komedija — 22.00 Šport in Čas v sliki.

PONEDELJEK, 8. 10.: 18.00 Znanje aktualno — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Stan Laurel in Oliver Hardy — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.06 Šport — 20.15 Ljudje z ranča Shiloh — 21.20 Otroci v našem okolju — 21.30 Prometna vzgoja — 22.30 Čas v sliki.

TOREK, 9. 10.: 18.00 Angleščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Veselje s fotografiranjem — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.06 Šport — 20.15 Kraj za živali — 21.05 Na smrt obsojeni je pobegnil — 22.40 Čas v sliki.

SREDA, 10. 10.: 10.00 Prometna vzgoja — 11.00 Trije možje na enem konju — 16.30 Skrivnostno darilo — 17.10 Mednarodni mladinski obzornik — 17.30 Kaj lahko postanem — 18.00 Francoščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Tri dekleta in trije fantje — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Šport — 20.15 Poročila — 20.25 Šport — 21.15 Čas v sliki in kulturne vesti — 21.50 NBC Follies.

ČETRTEK, 11. 10.: 10.00 Anton Bruckner — 10.30 Obisk na razstavi Kokoschke — 11.00 Ameriško življenje — 11.30 Francoska televizijska šola — 12.00 Na obisku pri Friedrichu Torbergu — 18.00 Italijanščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Športni mozaik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne vesti — 20.06 Šport — 20.15 Tom Jones: Med posteljo in vislicami — 22.20 Čas v sliki.

PETEK, 12. 10.: 10.00 Cerkvena zgodovina — 10.30 Mladinsko sodišče — 11.00 Na smrt obsojeni je pobegnil — 12.35 Seniorski klub — 18.00 Ostani zdrav — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Zaljubljen v čarovnico — 18.55 Oddaja delavske zbornice — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Zgodilo se je pojutrišnjem — 21.10 Deželnozborske volitve na Zgornjem Avstrijskem — 22.10 Čas v sliki — 22.15 Orožnik z Broadwaya.

TV JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 6. 10.: 9.35 Šolska oddaja — 17.15 Vaterpolo — 18.05 Obzornik — 18.20 Daktari — 19.10 Mozaik — 19.15 Igralec je igralec — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Skrivnosti morja — 21.30 Starinarja — 23.30 Kažipot — 23.50 Poročila.

NEDELJA, 7. 10.: 8.50 Skrivnosti morja — 9.40 Ptujski festival — 10.10 Kmetijska oddaja — 10.55 Mozaik — 11.00 Otroška matineja — 11.45 Poročila — 11.50 Kažipot — 18.05 Poročila — 18.10 Najdaljša noč, bolgarski film — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Humoristična oddaja — 21.30 Balet — 21.45 Športni pregled — 22.15 Poročila.

PONEDELJEK, 8. 10.: 9.10 Odprta univerza — 9.40 Šolska oddaja — 14.50 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Butalci — 18.10 Obzornik — 18.25 Enciklopedija živali — 18.55 Mozaik — 19.00 Mladi za mlade — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Lope de Vega: Ovčji kal — 21.45 Po sledeh napredka — 22.35 Poročila.

TOREK, 9. 10.: 9.35 Šolska oddaja — 14.45 Šolska oddaja — 15.55 Vrtec — 17.15 Madžarski pregled — 17.45 Noge v zlatu, glava v blatu — 18.05 Obzornik — 18.20 Mešani zbor „Štefan Kovač" iz Murske Sobote — 18.45 Mozaik — 18.50 V temnem onkraju — 19.15 Tri feničanska mesta — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Pogovor — 21.25 Bratje Karamazovi — 22.15 Poročila.

„Ali bo zletel v zrak?"

(Nadaljevanje z 2. strani)

ob jasnem zagotovilu avstrijskega partnerja, da bo v celoti izpolnil določila državne pogodbe, med drugim tudi 7. člen v zvezi s slovensko narodno skupnostjo na Koroškem. To se še do danes ni zgodilo, pač pa ugotavljamo, da oblasti nasedajo velikonemškim, pangermanističnim in germanizatorskim težnjam znanih organizacij na Koroškem in celo upoštevajo njihova mnenja, namesto da bi v duhu sprejetih obveznosti njihovo delovanje prepovedale.

KDO JE ZAVEZNIK

Namerno se vsiljuje teza, da so bili koroški partizani kot edina protihitlerjevska oborožena sila eksponenti slovenskega nacionalizma ali celo šovinizma. Dejstva, da gre za zavezniško vojsko, ki jo kot tako priznavajo dejanski borci proti nacifašizmu in seveda tudi mednarodni dokumenti, pa zanikajo. Tako na Koroškem seveda zmanjšujejo pomen svetovnega boja proti največji nevarnosti tedanjega sveta in dajejo javno potuho nekdanjemu nacizmu in njegovi strahovladi tako po svetu kakor v sami Avstriji.

Zato zvene uradne izjave Dunaja, češ da v Avstriji ni več pronacističnih sil, kadar Jugoslavija opozarja nanje v svojih notah, tako klavrno.

Iz vsega tega pa nujno izhaja, da je vsakršna primerjava med partizanskimi spomeniki in spomeniki, ki neposredno ali posredno poveličujejo velikonemške, nacistične težnje, naravnost groteskna in za protinacistični osvobodilni boj vsega sveta žaljiva. Najbrže bi Avstriji nihče ne zameril, če bi postavili spomenik „brambovcem" v prvi republiki potem, ko bi rešila manjšinski problem v tistem duhu, kot je to obljubila pred plebiscitom in v prvih dneh po njem. Toda če tak spomenik gradijo več kot pol stoletja pozneje v bistvu povsem drugačnem okolju, tj. sredi gonje proti uveljavljanju splošne manjšinske zaščite, potem je to seveda nekaj drugega.

Toliko očitkov je bilo slišati proti spomenikom padlih partizanov. Pri tem spet namerno „pozabljajo", da so vmes pokopani tudi drugi zavezniški borci. Pričakovali bi — po neki logiki —, da bodo v Avstriji, ki se je v času pogajanj za mirovno pogodbo sklicevala prav na te borce, torej tudi na predstavnike slovenske manjšine, da bi dokazala svojo protinacistično podobo, tem padlim zgradili kak spomenik, če že ne iz hvaležnosti, pa vsaj kot simbol boja vseh zaveznikov. Pa niso. Potem najbrže ne bi bilo treba pisati toliko o „importiranih" spomenikih, kolikor počenjajo sedaj. Ne glede na to, da je Avstrija spet po državni pogodbi dolžna jamčiti za vzdrževanje in varstvo teh spomenikov.

Treba to torej ločiti med zgodovinskimi dejstvi in tudi zgodovinskimi zaslugami v širšem pomenu besede od ozkih, nacionalnih, posebno pa še, če jih določeni krogi načrtno izkoriščajo v šovinistične, velikonemške, germanizatorske namene, torej v tiste namene, ki jih avstrijska državna pogodba v svojih členih izrecno prepoveduje. Nedavni sklep prve delovne seje kontaktnega odbora, naj bi skupina slovenskih in avstrijskih izvedencev pregledala — zaenkrat samo učbenike — in vrgla iz njih vse, kar ne ustreza zgodovinski resnici in objektivni zgodovinski oceni, je verjetno ena izmed poti, po kateri bi kazalo iti. Vprašanje je le, kdo bo o tem prepričal koroške velikonemške šoviniste, kajti na slovenski strani tu prav gotovo ni ovir.

Srečko Panič

(Sedem dni, Maribor, 27. 9. 1973)